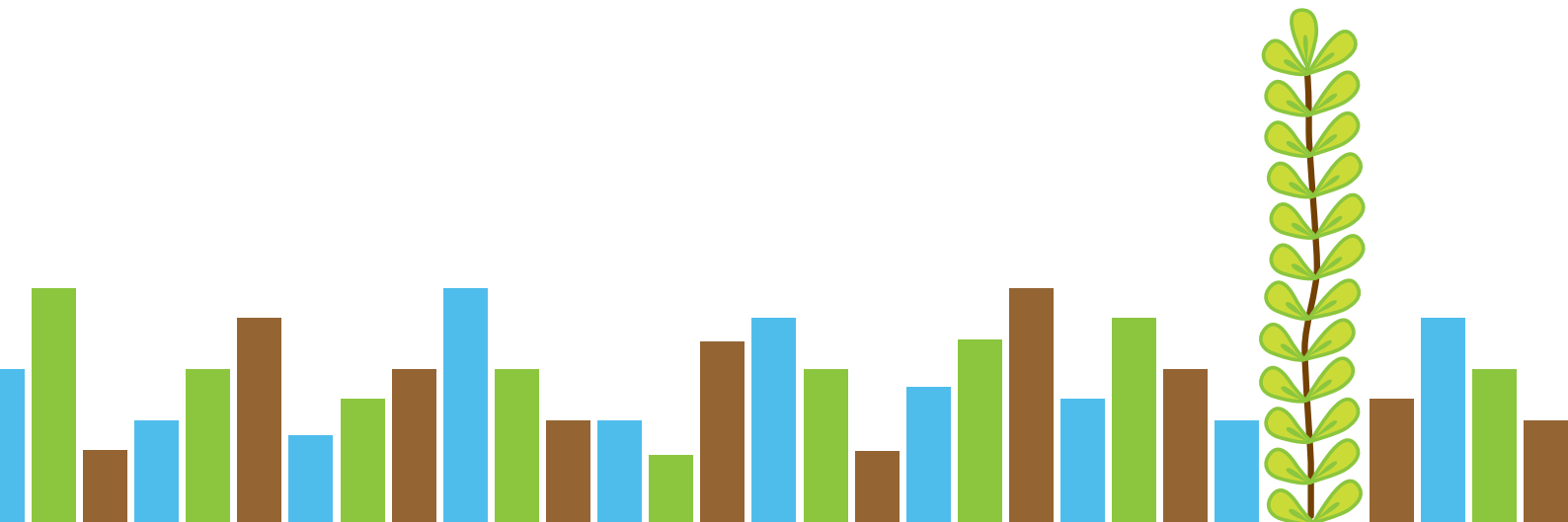

Programmen och pengarna

Resultat från landsbygdsprogrammet om energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak 2018

Författare Ingrid Nilsson, Jordbruksverket
Åke Svensson, Jordbruksverket

Varför görs denna utvärdering?

Detta är en uppföljning av stöd som bidrar till energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak i landsbygdsprogrammet. Syftet är att ge en ögonblicksbild av utvecklingen i programmet.

Utvärderingssekretariatet vid Jordbruksverket ansvarar för att de svenska EU-programmen där Jordbruksverket är förvaltande myndighet blir utvärderade. Detta uppföljningsarbete är ett komplement till utvärderingarna.

Författarna är ansvariga för slutsatserna. Slutsatserna utgör inte Jordbruksverkets officiella ståndpunkt.

/ Utvärderingssekretariatet vid Jordbruksverket

Innehåll

Inledning	7
Energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom landsbygdsprogrammet.....	9
Bilaga – Kort om landsbygdsprogrammet 2014–2020.....	66

Inledning

Detta är en uppföljning av hur det har gått hittills i landsbygdsprogrammet 2014–2020 när det gäller energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak.

Här kan du exempelvis se hur mycket stöd som har beviljats och vart i landet pengarna har gått samt hur pengarna har fördelats på olika investeringar. Däremot ingår inte utvärderingar av långsiktiga effekter.

Detta är den andra rapporten med sådana här uppföljningar. Tanken är att det ska publiceras liknande sammanställningar varje år under programperioden. Den visar en ögonblicksbild vid det tillfälle när statistiken hämtades ur Jordbruksverkets databaser. Skribenterna har lyft det som de har funnit mest intressant vid analysen.

Landsbygdsprogrammet ska bidra till att nå EU:s och regeringens mål...

Europa 2020 är EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning. Strategin har tre övergripande prioriteringar, smart tillväxt, hållbar tillväxt och tillväxt för alla. Både EU:s och regeringens mål är att programmet bidrar till ett hållbart och konkurrenskraftigt jordbruk, fler jobb samt till utveckling av landsbygderna.

Jordbruksverket ansvarar för tre program som ska bidra till att nå målen, landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt regional- och socialfondsprogrammet för lokalt ledd utveckling.

Landsbygdsprogrammet 2014–2020 består av stöd och ersättningar som är till för att utveckla landsbygden. Miljö, hållbar utveckling och innovation är prioriterat. Programmet är fokuserat på att styra mot målen i programmet, som i sin tur ska bidra till att nå det övergripande målet Smart och hållbar tillväxt för alla. Programmet har en total budget på cirka 36 miljarder kronor. Läs mer om landsbygdsprogrammet i bilagan.

... som ska bidra till de globala målen

De globala målen antogs av världens stats- och regeringschefer vid ett FN-toppmöte 2015. Det innebär att världens länder har åtagit sig att fram till år 2030 leda världen mot en hållbar och rättvis framtid. De globala målen med Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser.

Figur 1 FN:s globala mål Agenda 2030

Regeringen har tillsatt en delegation som ska stödja och stimulera Sveriges genomförande av Agenda 2030. Vidare har även uppdrag getts till ett åttiotal myndigheter för att t.ex. följa upp arbetet, däribland Jordbruksverket.

Jordbruket och till jordbruket knuten verksamhet spelar en central roll för att de globala målen ska kunna uppnås. Eftersom Jordbruksverket är en sektorsmyndighet för jordbruket har många av Jordbruksverkets verksamheter en stor inverkan på mål och delmål i Agenda 2030. Landsbygdsprogrammet bidrar till många av de 17 målen i Agenda 2030.

I Sverige finns det även 16 miljömål samt ett så kallat generationsmål som riksdagen har beslutat om. Dessa mål gäller de delar av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 som gäller miljön. Generationsmålet som är det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.

Energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak inom landsbygdsprogrammet

En uppföljning av stöd inom landsbygdsprogrammet 2014–2020 baserad på uppgifter fram till mitten av november 2018

Uppföljningen är gjord av Ingrid Nilsson och Åke Svensson

Innehåll

Sammanfattning	11
Rekommendationer	11
Inledning	12
Många åtgärder bidrar till målen.....	14
Sammanfattning av mål, budget och utfall.....	14
Sverige når delvis målen för prioritering 5	17
Investeringsstöd inom förnybar energi och klimat	18
Investeringsstöd till energieffektivisering och energigrödor	18
Investeringar för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak.....	28
Förnybar energi inom jordbruket.....	34
Gårdsbaserad biogas	45
Kompetensutveckling och rådgivning inom förnybar energi och klimat	49
Stöd för att bilda innovationsgrupper och för innovations- projekt inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP	51
Samarbete – Stöd till utveckling inom jordbruk, livsmedel och skogsbruk, samt pilotprojekt	53
Insatser inom förnybar energi och energieffektivisering	53
Insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak.....	54
Genomförande av lokala utvecklings-strategier samt samarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling	55
Stöd till genomförande av insatser inom lokalt ledd utveckling.....	55
Stöd till samarbetsprojekt inom lokalt ledd utveckling.....	57
Andra investeringar kan också bidra till målen inom förnybar energi och klimat	59
Energieffektivisering en vanlig insats hos företagen	59
Investeringsstöden till jordbruket bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak.....	60
Nya energikällor men inte huvudmålet med investeringen	61

Sammanfattning

- Det är en stor andel, i många fall över 70 procent, som i samband med att de gör den huvudsakliga investeringen även gör investeringar i energieffektivisering.
- Generellt sett är det ett lågt utnyttjande av budgeten. Den totala investeringen inom prioritering 5 (fokusområde 5b och 5c) är 630,7 miljoner kronor. Utfallet är 222,1 miljoner kronor. Detta motsvarar cirka 35 procent nyttjande av budgeten. Utfallet borde vara över 60 procent.
- Budgetutnyttjandet för biogas är mycket lågt, enbart 16 procent. Insatser för att öka investeringarna bör göras omedelbart. Alternativt bör pengar omfördelas till andra insatser inom förnybar energi.

Rekommendationer

- Generellt sett är det ett lågt utnyttjande av budgeten. Detta tillsammans med att det är förhållandevis många avslag medför att vi föreslår en djupare analys av förfarandet med urvalskriterier och handläggningsplanerna och hur de tillämpas.
- När det gäller möjligheten till uppföljning så är det viktigt att specificera uppgifterna på en rätt nivå. Det en avvägning av hur mycket information den sökande ska lämna i förhållande till möjligheten att följa upp. Eftersom målen med förnybar energi och klimat är viktiga bör Jordbruksverket se över de frågor som ställs till de sökande för att kunna förbättra uppföljningen och därmed redovisningen av dessa viktiga frågor. Detta även med tanke på att det i kommande program sannolikt kommer att vara ytterligare fokus på förnybar energi och klimat.
- Inom stöd för att bilda innovationsgrupper och för innovationsprojekt inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP är antalet ärenden med att bilda innovationsgrupper många i förhållande till antalet genomförda projekt. Vi föreslår därför en djupare studie för att ytterligare belysa orsakerna till antalet bilda grupp jämfört med antalet genomförda projekt.

Inledning

Den europeiska unionen har sex prioriteringar för landsbygdsutveckling. Dessa ska bidra till Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt som inkluderar alla. En av dessa prioriteringar är att främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks- och livsmedelssektorn.

EU har vidare tagit fram gemensamma mål om förnybar energi. År 2020 ska 20 procent av EU:s energikonsumtion komma från förnybara källor och andelen biodrivmedel ska vara minst tio procent. Dessutom ska EU nå ett mål om 20 procents energieffektivisering till 2020. För Sveriges del innebär dessa mål att vi ska öka andelen förnybar energi från 39 procent i dag till 49 procent år 2020.

Även inom Agenda 2030 är frågan om energi viktig. Ett av målen inom Agenda 2030 är hållbar energi för alla – att säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla.

Denna rapport omfattar förnybar energi och klimat. Det finns flera s.k. fokusområden som bidrar till dessa prioriteringar och mål. Dessa är:

- **effektivisera energianvändningen** inom jordbruket och vid livsmedelsförädling (fokusområde 5b)
- främja **tillgång på och användning av energi från förnybara källor** och främja en samhällsekonomi som bygger på **användning av biprodukter, avfall, restprodukter och andra förnybara biologiska resurser** som inte är avsedda till livsmedel (fokusområde 5c)
- **minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak** (fokusområde 5d)

Här tar vi upp energieffektivisering, förnybar energi och minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Inom landsbygdsprogrammet finns det olika stöd, till exempel kompetensutveckling, rådgivning och investeringar som bidrar till att nå målen för prioriteringen.

Rapporten innehåller dels en uppföljning av de investeringar eller liknade som har gjorts främst för att bidra till målen för prioritering 5. Det kan vara t.ex. en investering i en solcells-anläggning. I andra fall så är den huvudsakliga investeringen t.ex. en ladugård, men i samband med att man gör denna investering, så investerar man också i en gödselvårdsanläggning. Investeringen bidrar utöver sitt huvudsakliga mål även till målet att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Även dessa investeringar m.m. ingår i denna rapport och redovisas i separat avsnitt.

Rapporten är uppdelad i sex olika avsnitt.

- Den första delen av rapporten handlar om **investeringar för olika ändamål**. Det är t.ex. investeringar för energieffektivisering och energigrödor. Det rör t.ex. energieffektivisering för värme och kyla. Andra investeringar syftar till att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Ett exempel är utökning av lagringskapacitet för gödsel. Vidare finns investeringsstöd för förnybar energi, t.ex. solenergi och bergvärme. Slutligen beskrivs investeringar till biogas.
- Andra delen av rapporten beskriver **kompetensutveckling och rådgivning** inom förnybar energi och klimat. Ett exempel är bland annat kurser för lantbrukare/maskinförare i sparsam körning.
- I tredje delen redovisar vi stöd för att bilda **innovationsgrupper och för innovationsprojekt** inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP. Det handlar bland annat om idéer om en innovation som har stor betydelse för jordbruks-, trädgårds- eller rennäringen och som kan komma till nytta för många.
- Fjärde delen tar upp olika **samarbetsprojekt** för utveckling inom jordbruk, livsmedel och skogsbruk, samt pilotprojekt.
- I den femte delen beskriver hur vissa **insatser inom lokalt ledd utveckling** bidrar till att främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks- och livsmedelssektorn.
- Sjätte delen handlar om hur **investeringar utöver sitt huvudsakliga mål även bidrar till målen att effektivisera energianvändningen, främja tillgång på och användning av energi från förnybara källor och att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak**.

Många åtgärder bidrar till målen

Det finns många olika åtgärder som bidrar till energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Tabell 1 visar de delåtgärder inom landsbygdsprogrammet som har energieffektivisering och förnybar energi (5b och 5c) samt minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak (5d) som huvudsakligt fokusområde.

Tabell 1 Delåtgärder inom energieffektivisering, förnybar energi och minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Delåtgärd, benämning och kod		Fokusområde
Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft inom jordbruk, trädgård och rennäring,	4.1	5b, 5c och 5d
Investeringsstöd för jobb och klimat	6.4	5c och 5d
Kompetensutveckling och rådgivning	1.1, 1.2, 2.1, 2.3	5b, 5c och 5d
Samarbete – Stöd inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP	16.1	5b, 5c och 5d
Samarbete – Stöd till utveckling inom jordbruk, livsmedel och skog samt pilotprojekt	16.2	5b, 5c och 5d
Lokalt ledd utveckling, stöd till genomförande av lokala utvecklingsstrategier	19.2	5b, 5c och 5d
Lokalt ledd utveckling, stöd till samarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling	19.3	5b, 5c och 5d

Sammanfattning av mål, budget och utfall

Inledningsvis visas en sammanfattning över alla de delåtgärder som ingår inom prioriteringsområde 5 med budget, budgetutnyttjande och målvärden. De flesta investeringsstöden har en låg måluppfyllelse, främst när det gäller den totala investeringen.

Den första tabellen (tabell 2) visar budgetutnyttjandet i form av totalt beviljade stöd i jämförelse med programbudget 2014-2020. Beviljat stöd avser perioden 2014 till mitten av november 2018. Det är svårt att göra en bedömning om Sverige ligger i fas med budgetutnyttjandet eller inte. En linjär utveckling av budgetutnyttjandet är inte fullt korrekt bland annat beroende på det finns många investeringar och projekt som är under handläggning samt att investeringarna och projekten i många fall har en lång löptid. Detta ger ett lägre utfall än det verkliga. En linjär utveckling ger dock en indikation om man kommer att nå målen eller inte. Utifrån en linjär utveckling borde budgetutnyttjandet, i november 2018, vara cirka 63 procent. Av tabellen framgår att det budgetutnyttjandet är klart lägre än 63 procent för alla delåtgärder. Det är särskilt bekymmersamt för investeringsstöd till annat än jordbruk (biogas), där budgetutnyttjandet enbart 16 procent. Här gör vi bedömningen att det blir svårt att nå målet. För de delar i tabellen som är gråmarkerade finns en samlad budget för helheten, men ingen separat budget för prioritering 5. Någon uppföljning kan därför inte genomföras mot budget. Utifrån utfallet är den samlade bedömningen för prioritering 5 att målet är endast delvis uppfyllt.

Tabell 2 Budget för olika delåtgärder och beskrivning av nuläge

Åtgärd/delåtgärd	Kod	Budget (tusen kronor)	Beviljat stöd 2014 till november 2018 (tusen kronor)	Budget- utnyttjande (i procent)
Investeringsstöd till jordbruk (energi)	4.1/5c	69 662	21 276	31
Investeringsstöd till jordbruk (klimat)	4.1/5d	79 484	33 598	42
Investeringsstöd till annat än jordbruk (energi)	6.4/5c	139 058	67 585	49
Investeringsstöd till annat än jordbruk (biogas)	6.4/5d	217 805	34 398	16
Kompetensutveckling, jordbruk ¹	1/5bcd		17 468	
Rådgivning, jordbruk ¹	2/5bcd		5 813	
Innovation jordbruk, EIP	16.1/5bc	19 451	7 410	38
Innovation jordbruk, EIP	16.1/5d	19 425	3 938	20
Pilotprojekt och utveckling	16.2/5bc	11 000	5 026	46
Pilotprojekt och utveckling	16.2/5d	17 000	10 700	63
Lokalt ledd utveckling, stöd till genomförande av lokala utvecklings- strategier ²	19.2/bcd		11 496	
Lokalt ledd utveckling, stöd till samarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling ²	19.3/bcd		936	

¹ Budget ingår i prioritering 4 medan utfall redovisas i för 5b, 5c och 5d tabellen ovan.

² Någon separat budget finns inte för prioritering 5, varför enbart utfall kan redovisas

Sverige når bara delvis målen

De flesta investeringsstöden har en låg måluppfyllelse, främst när det gäller den totala investeringen. Tabell 3 nedan visar måluppfyllelsen enligt indikatorerna för utfall. Den samlade bedömningen för prioritering 5 är att målet är delvis uppfyllt.

Tabell 3 Utfallsindikatorer och beskrivning av nuläge

Åtgärd/delåtgärd	Kod	Indikator för utfall och målvärde. Total investering anges i tusen kronor. Övriga värden i antal	Utfall. Total investering anges i tusen kronor. Övriga värden i antal	Måluppfyllelse (procent)	
Investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering och energigrödor	4.1/5c	Antal insatser	320	71	22
		Total investering	196 783	53 190	27
Investeringsstöd till jordbruk för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak	4.1/5d	Antal insatser	280	102	36
		Djurenheter som berörs	99 000	44 771	45
		Total investering	208 236	83 995	40
Investeringsstöd till förnybar energi	6.4/5c	Antal stödmottagare	240	185	77
		Total investering	433 939	168 963	39
Investeringsstöd till gödselbaserad biogas	6.4/5d	Antal insatser ²	36 000	26	
		Djurenheter som berörs		18 537	51
		Total investering	544 512	85 994	16
Kompetensutveckling, jordbruk ¹	1	Antal deltagare i utbildning ³		0	
Rådgivning, jordbruk ¹	2	Antal deltagare i rådgivning ³		0	
Innovation jordbruk, EIP	16.1	Antal innovationsgrupper ²		28	
		Antal innovationsprojekt ²		5	
Pilotprojekt och utveckling	16.2	Antal projekt ²		13	
Genomförande inom lokalt ledd utveckling	19.2	Antal insatser ²		26	
Samarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling	19.3	Antal insatser ²		1	

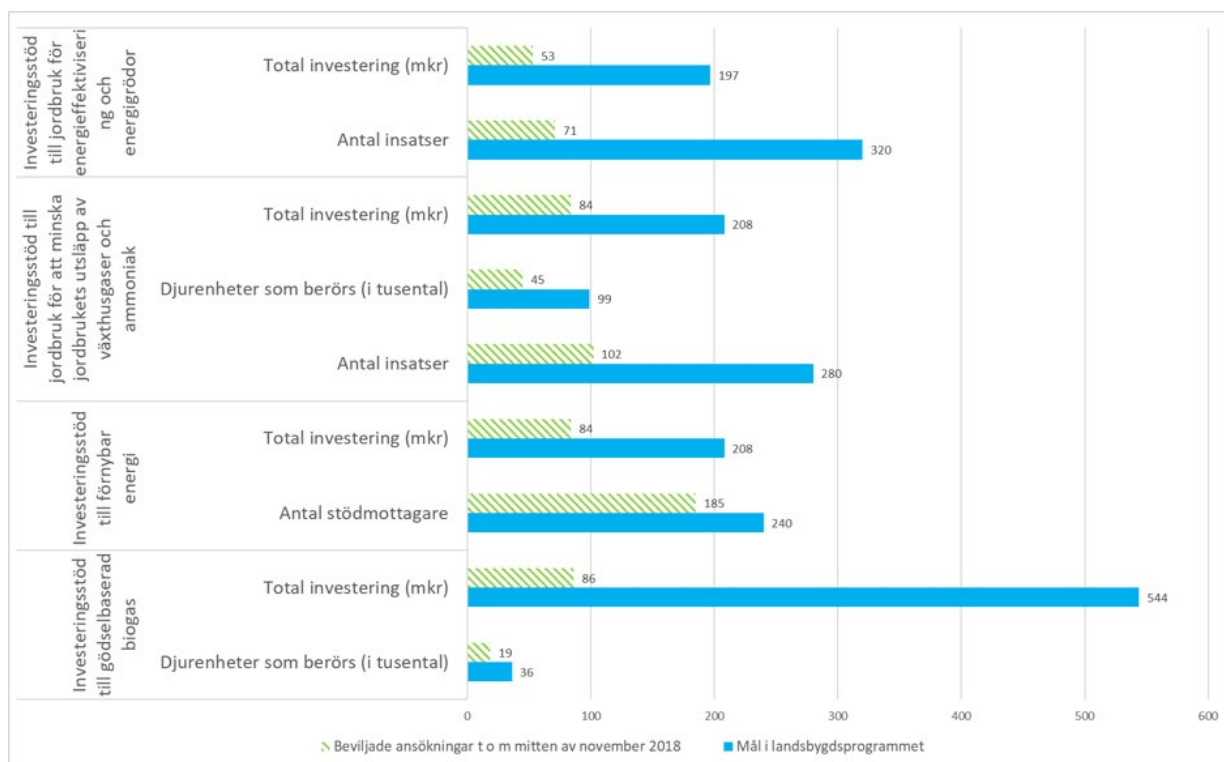
¹ Målvärden ingår i prioritering 4 medan utfall redovisas här.

² Inga målvärden finns fastställda.

³ Uppgifterna avser slututbetalda ärenden.

Sverige når delvis målen för prioritering 5

Figur 1 visar måluppfyllelsen för respektive delåtgärd. Av figuren framgår att Sverige i de allra flesta fall har en god bit kvar för att nå de uppsatta målen. Det är endast för antal insatser för investeringsstöd till förnybar energi som Sverige bedöms nå målvärdet.

Figur 1 Måluppfyllelse för prioritering 5

Den totala investeringen för prioritering 5 (fokusområde 5b och 5c) är 630,7 miljoner kronor. Utfallet är 222,2 miljoner kronor, vilket motsvarar cirka 35 procent.

Bedömningen är att Sverige enbart delvis kommer att nå målen. Förklaringarna till detta är flera. Det första är att genomsnittligt stödbelopp är under det belopp som är det budgeterade när det gäller investeringsstöd till förnybar energi (6.4/5c). Det beräknade målvärdet är 1,8 miljoner kronor medan utfallet är drygt 900 000 kronor, dvs. cirka hälften. För investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering och energigrödor (4.1/5c) är å andra sidan utfallet högre än det beräknade målvärdet. Utfallet är 750 000 kronor och det beräknade målvärdet drygt 600 000 kronor. De två värdena sammantagna ger dock att utfallet är betydligt lägre än det beräknade målvärdet. En annan förklaring är att beräkningen av hur total investering ska räknas fram skiljer sig åt från hur målvärdet har tagits fram och hur Sverige rapporterar det till kommissionen. I dag så redovisas total investering efter att alla avdrag samt takbeloppsavdrag är gjorda, medan vid framtagandet av målet ingick inte takbeloppsavdraget.

För det tredje så är utfallet av antalet beviljade ärenden, i de allra flesta fall, lägre än vad det beräknade utfallet borde vara enligt en linjär prognos. I början av programperioden var det bekymmer med IT-systemen och handläggningen kom inte igång enligt plan. Detta medförde att utfallet av beviljade ärenden var lågt i början men det bör öka framöver.

Investeringsstöd inom förnybar energi och klimat

Det finns många olika typer av investeringar som bidrar till att uppfylla målen för förnybar energi och klimat. Dessa är:

- investeringar för energieffektivisering och energigrödor
- investeringar för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak
- investeringsstöd för förnybar energi, t.ex. solenergi och bergvärme
- investeringar till biogas

Investeringsstöd till energieffektivisering och energigrödor

En energieffektivare produktion är något som hela samhället tjänar på, inte minst ur ett klimatperspektiv. För det enskilda företaget är det givetvis positivt att minska sina utgifter. När energipriserna ökar är energieffektivisering ett sätt att stärka sin konkurrenskraft.

Att vara energieffektiv innebär inte alltid att använda mindre energi. Det kan också innebära att öka avkastningen. Att öka produktionen utan att öka mängden energi är en lika god energieffektivisering som den bästa besparingsåtgärden.

Inom landsbygdsprogrammet kan man söka stöd för investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering och energigrödor. Stödet kan sökas av jordbruks-, trädgårds- eller rennäringens företag. De budgeterade utgifterna måste vara 100 000 kronor eller mer för att man ska kunna få stöd. Stöd lämnas för högst 40 procent av utgifterna men inom glesbygd i norra Sverige i vissa fall upp till 50 procent.

I många av programmets andra åtgärder vävs olika energibesparande insatser in i en större investering eller i investeringar och projekt, där det huvudsakliga målet med investeringen är ett annat. Resultatet av dessa redovisas i kapitlet Andra investeringar kan också bidra till målen inom förnybar energi och klimat.

I tabell 4 visas budget, beviljade stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd per länsstyrelse och gäller investeringsstöd till jordbruk, trädgård och rennäring energieffektivisering och energigrödor. Det finns ingen budget för Sametinget, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket. Ärenden som kommer in här avskrivs, avslås eller avvisas. Budgetutnyttjandet är överlag lågt. Sju av länen har bara utnyttjat 10 procent eller mindre. Kronoberg och Blekinge län är två län som beviljat 85 procent eller mer av budgeten.

Tabell 4 Budget, beviljade stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd per länsstyrelse inom investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering och energigrödor

Länsstyrelse	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Stockholms län	2 239 515	442 009	20	442 009	20
Uppsala län	3 778 967	245 044	6	88 484	2
Södermanlands län	2 626 528	36 540	1	36 540	1
Östergötlands län	4 126 419	1 244 174	30	434 026	11
Örebro län	2 545 685	1 725 914	66	849 084	33
Västmanlands län	2 194 794	1 050 787	48	1 046 907	48
Jönköpings län	3 195 867	77 736	2	77 736	2
Kronobergs län	1 862 823	1 665 200	89	261 364	14
Kalmar län	3 274 990	1 448 530	44	1 000 000	31
Gotlands län	1 959 146	560 000	27	535 909	27
Blekinge län	1 245 322	1 076 366	85	811 032	65
Skåne län	10 000 417	391 303	4	389 262	4
Hallands län	3 431 515	1 246 849	35	527 352	15
Västra Götalands län	13 572 976	7 560 174	50	3 040 300	22
Värmlands län	2 913 778	290 360	10	280 778	10
Dalarnas län	2 093 310	79 000	4	0	0
Gävleborgs län	2 354 760	792 328	34	268 900	11
Västernorrlands län	1 666 736	466 840	23	380 240	23
Jämtlands län	1 247 042	745 438	55	691 316	55
Västerbottens län	2 191 354	0	0	0	0
Norrbottnens län	1 140 399	131 600	12	0	0
Summa	69 662 343	21 276 192	30	11 161 239	16

19,5 miljoner kronor har beviljats till energieffektivisering inom jordbruket

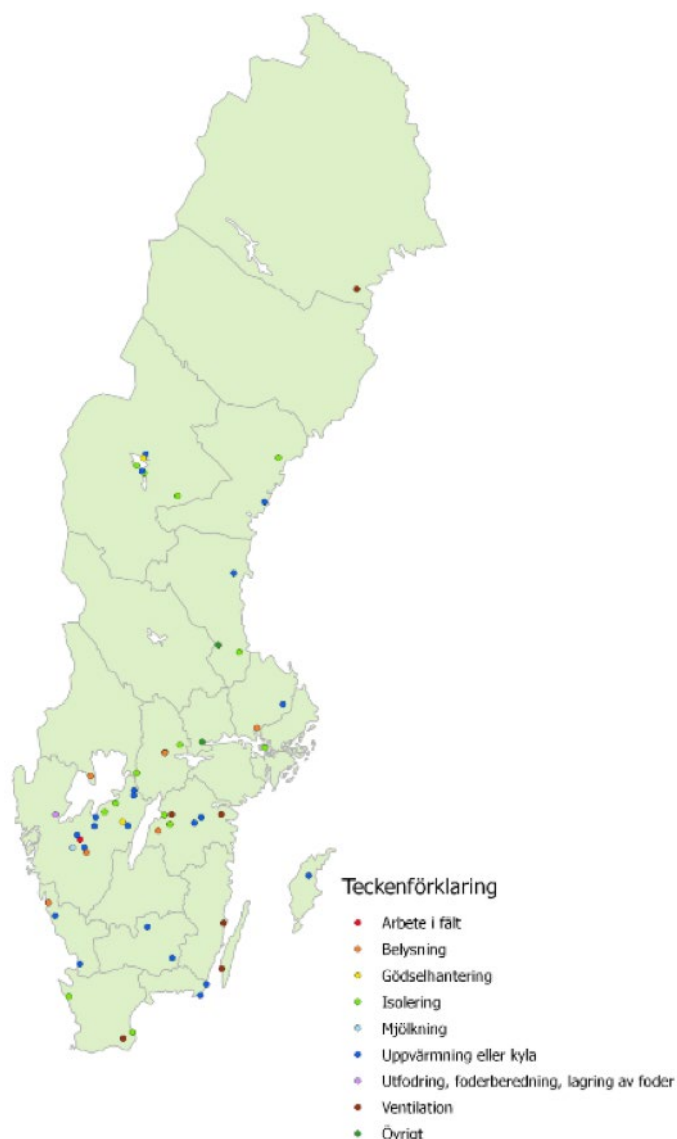
Totalt har 19,5 miljoner kronor beviljats till investeringar vars huvudsakliga syfte är energieffektivisering inom jordbruk, trädgård och rennärning. Exempel kan vara energieffektivare ventilation, belysning, värmepålag eller isolering.

Tabell 5 Antal och beviljat stöd inom investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering

Myndighet	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvissning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Stockholms län	1	0	1	5	7	442 009
Uppsala län	2	0	1	2	5	120 224
Södermanlands län	0	0	0	6	6	0
Östergötlands län	7	1	0	3	11	1 244 174
Örebro län	4	1	0	2	7	1 279 546
Västmanlands län	1	5	2	0	8	194 011
Jönköpings län	0	0	1	2	3	0
Kronobergs län	3	0	0	1	4	1 665 200
Kalmar län	2	8	0	4	14	1 448 530
Gotlands län	1	0	0	0	1	560 000
Blekinge län	3	1	1	0	5	1 076 366
Skåne län	3	7	13	11	34	391 303
Hallands län	5	3	2	1	11	1 246 849
Västra Götalands län	14	9	2	14	39	7 390 482
Värmlands län	2	2	3	2	9	290 360
Dalarnas län	0	0	1	1	2	0
Gävleborgs län	3	0	1	2	6	792 328
Västernorrlands län	2	0	0	3	5	466 840
Jämtlands län	6	0	1	0	7	745 438
Västerbottens län	0	0	0	1	1	0
Norrbottnens län	1	0	0	0	1	131 600
Länsstyrelsen summa	60	37	29	60	186	19 485 260
Sametinget	0	1	2	0	3	0
Jordbruksverket	0	0	0	2	2	0
Summa	60	38	31	62	191	19 485 260

Västra Götaland är det län med flest antal beviljade ärenden. Totalt är det 60 ärenden som har fått bifall. Det är många som ärenden, drygt en tredjedel, som antingen fått ett avslag, avskrivits eller avvissats. Ett avslag kan bero på att man inte har nått upp till för handläggande myndighets handlingsplans minimipång för den aktuella insatsen. En avvissning kan vara att ansökan inte är komplett efter myndighetens påminnelse. En avskrivning kan vara att sökande har sökt stöd i fel åtgärd eller att sökande tar tillbaka sin ansökan. Växtodling är den kategori med flest avslag.

Kartan i figur 2 visar beviljade ärenden fördelat per kategori. Flest ärenden ligger i ett bälte mellan Västra Götaland och Östergötland län. Dessa län har tillsammans 22 ärenden.

Figur 2 Beviljade ärenden per kategori inom investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering

Energieffektivisering är vanligast inom fjäderfäproduktion

8,7 miljoner kronor har beviljats till olika energibesparande insatser inom fjäderfäproduktion. Insatser inom uppvärmning eller kyla är vanligast. I ansökan kan man läsa att energibalans-beräkningar för slaktkycklingproduktion visar att cirka hälften av all tillförd energi genom foder och uppvärmning försvinner genom ventilation (till största delen) samt tak och väggar. Ny teknik har nu utvecklats som gör det möjligt att sätta in värmeväxlare från stalluften för att återföra en stor del av värmen till stallet, vilket leder till en energieffektivisering.

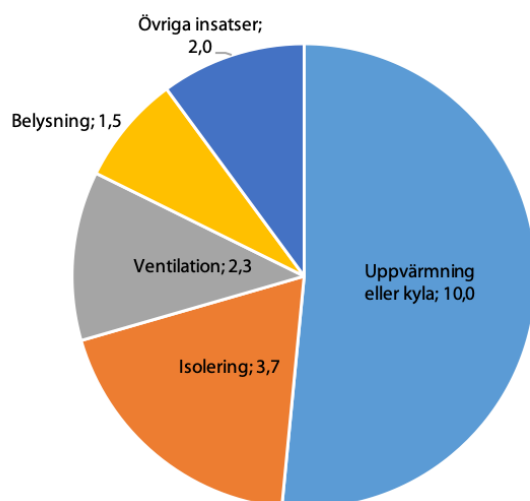
Närmare 6 miljoner kronor har beviljats inom trädgårdsverksamheter där flest investeringar hamnar i kategorin växthusodling. För att stärka konkurrensförmågan installerar flertalet av företagen energiväv (isolerväv) i växthus. Målet är att sänka företagets energiförbrukning och därmed öka lönsamheten, sänka kostnaden per producerad enhet samt säkra sitt företags framtida verksamhet.

Tabell 6 Antal och beviljat stöd per kategori inom investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering

Kategori	Antal beviljade ärenden	Beviljat stöd (kronor)
Jordbruksverksamhet	39	13 491 940
Fjäderfäproduktion	15	8 701 862
Mjolkproduktion	11	2 168 269
Växtodling	5	1 282 038
Grisproduktion	6	1 205 832
Övrig djurproduktion	1	71 810
Nötköttsproduktion	1	62 129
Trädgårdsverksamhet	21	5 993 320
Växthusodling	20	5 433 320
Frilandsodling	1	560 000
Summa	60	19 485 260

10 miljoner kronor av beviljat stöd går till uppvärmning eller kyla

Totalt har drygt 10 miljoner kronor beviljats till insatser inom uppvärmning eller kyla. Som nämnts tidigare så är det vanligast med dessa investeringar inom fjäderfäproduktion som beviljats drygt 7 miljoner kronor. Växthusodling är vanligast inom insats-typen Isolering. Inom Ventilation finns beviljade ärenden inom fjäderfäproduktion och grisproduktion. Investeringar inom Mjolkproduktion är fördelade på flera olika insatser.

Figur 3 Beviljat stöd per typ av insats inom investeringsstöd till jordbruk för energieffektivisering

Här ges exempel på investeringar inom de olika kategorierna.

Uppvärmning eller kyla:

- investering i värmväxlare för minskat energibehov och bättre stallklimat i fjäderfäproduktion
- konvertera om från olja till pellets i växthusodling
- installation av varmvattenåtervinning från mjölkkytank
- ny ackumulatortank för biobränslepanna
- kylanläggning i potatislager

Isolering:

- sätta in energiväv i växthus
- takisolering av kall lösdrift för nötkreatur
- byta till nytt tak och väggar av dubbel polykarbonat i växthus

Ventilation:

- byta ventilationsfläktar till betydligt energieffektivare PM-fläktar
- byta ut ventilationen i slaktsvinsstallar

Belysning:

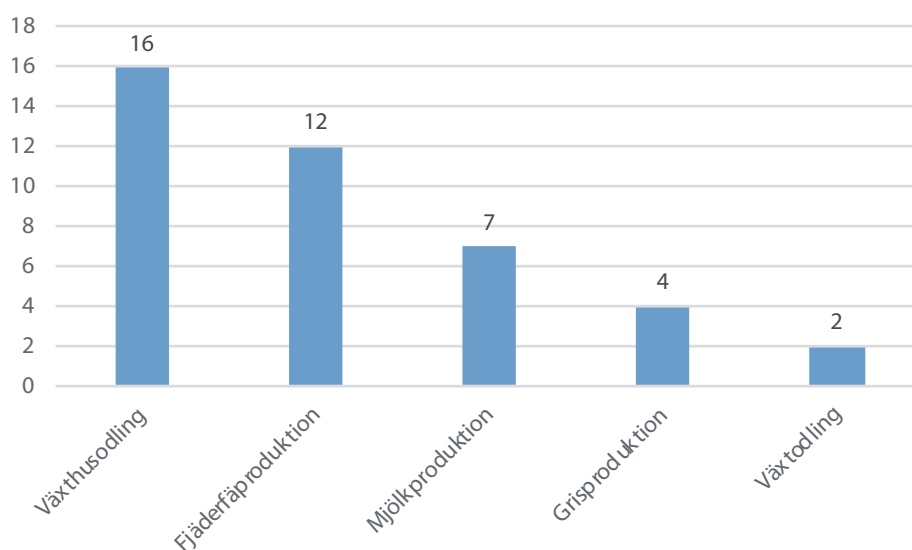
- byte av assimilationsbelysning till modern högtrycksnatriumbelysning (HPS) – växthusodling
- byte av äldre armaturer och lysrör i djurstallar till LED

Övriga insatser:

- gödselseparering
- stationär eldriven foderblandare
- utrustning för förkylning av mjölk
- investering i GPS-styrning

Vanligast med energirådgivning inom trädgårdsverksamheter

Om företagen vill ha bättre koll på sin energianvändning och samtidigt minska kostnaderna för energi så finns det hjälp att få. Jordbruksföretag kan få stöd för energirådgivning antingen genom Greppa Näringens rådgivningsmodul Energikollen eller genom Energimyndighetens stöd för energikartläggning. När man söker investeringsstöd i landsbygdsprogrammet så får man i ansökan om stöd en fråga om man har fått energirådgivning eller inte. Inom investeringsstöd till energieffektivisering så har 41 av 60 som svarat på frågan (68 procent) haft energirådgivning. Störst antal företag som använder sig av energirådgivning finns inom växthusodling och fjäderfäproduktion.

Figur 4 Antal beviljade ärenden där kunden tagit hjälp av energirådgivare

Investeringsstöd till energigrödor

Inom investeringar för energieffektivisering och för energigrödor lämnas stöd för energigrödor. Det är dels stöd för inköp av plantor och köp av tjänst för plantering av de fleråriga energigrödorna salix, hybridasp och poppel på åkermark och dels stängsling runt planteringar av salix, hybridasp och poppel på åkermark. De budgeterade utgifterna måste vara 100 000 kronor eller mer för att kunna få stöd. Stöd lämnas för högst 40 procent av utgifterna.

Stöd lämnas endast utifrån vad som är prioriterat för att nå målen med landsbygdsprogrammet och målen för respektive regions utveckling. Det är endast de högst prioriterade ansökningarna som får stöd.

Endast 11 ärenden har fått bifall

57 ansökningar har lämnas in, varav 11 ärenden fått bifall. Det beviljade beloppet uppgår till cirka 1,8 miljoner kronor. 17 ärenden har skrivits av, fått avslag eller avvisats. För 29 ärenden pågår handläggning. Flest ärenden har kommit in Skåne och Västra Götalands län. I åtta län, främst i norra delarna av Sverige, har inga ansökningar kommit in.

Tabell 7 Fördelning av antal ärenden fördelat per ärendestatus för energigrödor

Myndighet	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvissning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Uppsala län	1	2	0	0	3	124 820
Södermanlands län	1	1	0	1	3	36 540
Östergötlands län	0	0	0	5	5	0
Jönköpings län	1	0	1	0	2	77 736
Kronobergs län	0	0	0	1	1	0
Kalmar län	0	4	2	2	8	0
Skåne län	0	0	0	12	12	0
Hallands län	0	0	0	2	2	0
Västra Götalands län	3	1	3	3	10	169 692
Örebro län	3	0	0	3	6	446 368
Västmanlands län	1	1	0	0	2	856 776
Dalarnas län	1	0	0	0	1	79 000
Norrbottnens län	0	1	0	0	1	0
Länsstyrelsen summa	11	10	6	29	56	0
Skogsstyrelsen	0	0	1	0	1	0
Summa	11	10	7	29	57	1 790 932

Av de 11 ansökningar som har fått bifall har alla sökt stöd för både plantor och plantering. Av dessa har sex sökt stöd även för stängsel.

Man kan även få gårdsstöd för marken

Den som planterar energiskog på åkermark kan också söka gårdsstöd. Kravet är att man skörda poppel, hybridasp och salix minst vart tjugonde år. Gårdsstödet kan alla som uppfyller villkoren få. Nio av tio¹ lantbrukare som har beviljats investeringsstöd till energigrödor har också sökt gårdsstöd 2018.

De flesta som söker är män

Av 11 ansökningar med bifall avser nio män och två företag. I 10 av dessa anges att behovet av arbetade timmar kommer att vara oförändrat efter investeringen. En anger att det kommer att öka något (50 timmar). Vidare anger en att antalet köpta tjänster kommer att öka med totalt cirka 1 900 timmar.

Störst areal med hybridasp

Hybridasp är den gröda som är vanligast. Det bör noteras att det är få ärenden och ett ärende Västmanlands län med stor areal ger stort genomslag. Att hybridasp är vanligast ligger i linje med utvecklingen de senaste åren, där hybridasp har en ökande trend.

¹ En lantbrukare har två ansökningar om investeringsstöd till energigrödor

Tabell 8 Fördelning av arealer för ärenden med bifall för energigrödor

Länsstyrelse	Stängsling av energiskog (ha)	Hybridasp (ha)	Poppel (ha)	Salix (ha)
Uppsala län	7,90	7,90		
Södermanlands län	0		6,30	
Örebro län	0			78,71
Västmanlands län	0	147,72		
Jönköpings län	4,92		4,92	
Västra Götalands län	10,74	8,74	2,00	
Dalarnas län	5,00		5,00	
Summa	28,56	164,36	18,22	78,71

De flesta ärendena finns i södra Sverige

I kartan nedan visas ärenden med bifall. Ärenden om anläggning av energigröda finns enbart i södra Sverige.

Figur 5 Ärenden med bifall, energigrödor

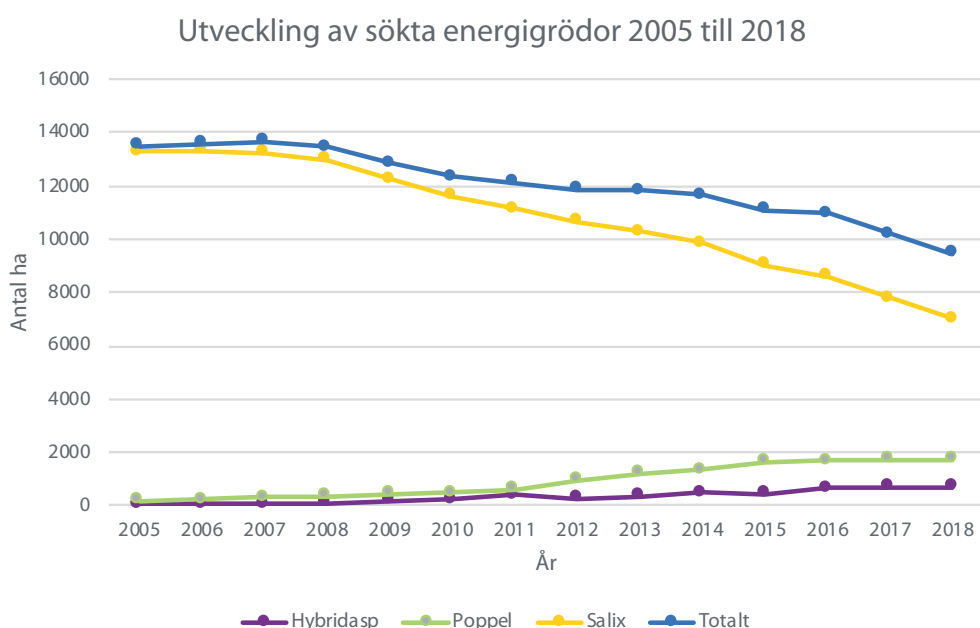
1,8 miljoner kronor i stöd

Totalt är cirka 1,8 miljoner utbetalda i stöd för de 11 ansökningarna. Det minsta beloppet är cirka 12 000 kronor och det högsta cirka 857 000 kronor.

För de 29 ärenden som är under handläggning är det totalt ansökt om 312 hektar plantering och 174 hektar stängsling. De flesta ärendena finns i Skåne och Östergötlands län.

Energigrödor inom gårdsstödet minskar

Ansökan om stöd för energigrödor inom gårdsstödet, mätt i antalet hektar, har minskat med cirka 30 procent mellan 2005 och 2018. Odlingen av salix har nästan halverats, från 13 300 hektar till 7 000 hektar. Poppel har däremot ökat från cirka 200 hektar till drygt 1 700 hektar. Även hybridasp har ökat från knappt 40 hektar till 700 hektar.

Figur 6 Utveckling av sökta energigrödor 2005 till 2018

Trenden är tydlig att odlingen av energigrödor minskar. Trots flera informationsinsatser om möjligheten att söka investeringsstöd för odling av energigrödor har det varit svårt att få nya sökande.

Jordbruksverket har under programperioden årligen tagit fram bidragskalkyler för bland annat energigrödor för att ge lantbrukare en bild över lönsamheten för dessa. Dessa kalkyler visar att det är svårt att få lönsamhet i energigrödor, vilket är en trolig förklaring till att den odlade arealen minskat under senare år.

På Jordbruksverkets webbplats finns det också informationsmaterial om odling av energigrödor i form av bland annat filmer, handböcker och rapporter. Det finns även en webbutbildning för dem som är intresserade av att börja odla energigrödor.

Jordbruksverket har även genomfört flera fältvandringar där man informerar om och uppmuntrar till odling av poppel och hybridasp.

Investeringar för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Jordbruket står för nära hälften av kväve- och fosforutsläppen samt den största delen av ammoniakerna, varför åtgärder inom näringen är viktiga.²

Inom landsbygdsprogrammet finns investeringsstöd att söka för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Det kan vara investeringar i

- teknik för spridning och nedmyllning av stallgödsel
- nybyggnad av extra lagringskapacitet utöver lagkrav
- rötresthantering för jordbruksföretagets egna behov
- om-, ny- och tillbyggnad av andra anläggningar som minskar utsläppen av växthusgaser och ammoniak, dock inte för att klara lagkrav på gödsellagring, biogasanläggning eller transportmedel.

Stödet kan sökas av jordbruks-, trädgårds- eller rennäringsföretag. De budgeterade utgifterna måste vara 100 000 kronor eller mer för att få stöd. Stöd lämnas för högst 40 procent av utgifterna. I glesbygd i norra Sverige kan i vissa fall upp till 50 procent beviljas.

Även andra åtgärder i programmet kan bidra till att förbättra klimatet eller öka användningen av förnybar energi även om det **inte** är det huvudsakliga målet. Dessa redovisas i kapitlet Andra investeringar kan också bidra till målen inom förnybar energi och klimat.

Totalt har cirka 33,6 miljoner kronor beviljats i stöd, vilket motsvarar ett budgetutnyttjande på 41 procent. Hittills har cirka 12,9 miljoner kronor betalats ut till företagen. Skåne och Västra Götalands län är de län med störst budget. Länsstyrelsen i Skåne län har däremot inte beviljat mer än 7 procent av budgeten hittills. Länsstyrelsen i Östergötlands län har redan beviljat hela budgeten, men hittills har drygt 20 procent betalats ut i stöd. Det finns ännu inga beviljade ärenden i Dalarnas län.

² Källa Jordbruksverket <https://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoklimat/ingenovergodning/jordbruketochovergodningen.4.4b00b7db11efe58e66b80001608.html>

Tabell 9 Budget, beviljade stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd per län inom investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Länsstyrelse	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Stockholms län	889 652	596 067	67	101 068	11
Uppsala län	2 101 753	519 920	25	519 920	25
Södermanlands län	2 706 360	496 000	18	0	0
Örebro län	1 955 097	981 440	50	288 400	15
Västmanlands län	1 667 737	842 623	50	829 091	50
Östergötlands län	5 756 534	5 758 792	100	1 194 698	21
Jönköpings län	5 194 555	1 017 720	20	576 320	11
Kronobergs län	2 643 494	554 636	20	529 720	20
Kalmar län	7 106 904	3 427 600	47	1 364 252	19
Gotlands län	3 139 224	1 589 280	37	1 155 507	37
Blekinge län	1 320 554	288 400	22	0	0
Skåne län	14 505 400	1 357 882	7	600 078	4
Hallands län	5 866 996	887 494	15	862 109	15
Västra Götalands län	13 605 800	10 214 001	75	2 074 261	15
Värmlands län	2 575 458	1 297 051	50	1 277 226	50
Dalarnas län	1 404 030	0	0	0	0
Gävleborgs län	1 705 357	819 600	48	99 600	6
Västernorrlands län	1 328 293	500 000	38	0	0
Jämtlands län	1 261 257	408 000	32	405 392	32
Västerbottens län	1 808 787	1 374 000	75	379 119	21
Norrbottnens län	940 646	667 600	68	640 545	68
Summa	79 483 888	33 598 106	41	12 897 306	16

Hittills har 102 ärenden beviljats stöd, 16 ärenden har fått avslag och 71 är under handläggning. I Östergötlands län räckte budgeten till 14 ärenden, vilket blir i genomsnitt 411 000 kronor per ärende.

Tabell 10 Antal ärenden per län och beslutstyp inom investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Myndighet	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvísning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)
Stockholms län	2	0	1	0	3
Uppsala län	1	1	0	0	2
Södermanlands län	2	0	0	2	4
Östergötlands län	14	1	0	1	16
Örebro län	5	1	0	1	7
Västmanlands län	3	1	0	1	5
Jönköpings län	5	1	0	4	10
Kronobergs län	4	3	0	1	8
Kalmar län	8	1	0	8	17
Gotlands län	5	0	0	0	5
Blekinge län	1	1	1	1	4
Skåne län	6	2	4	13	25
Hallands län	4	1	3	8	16
Västra Götalands län	25	2	1	23	51
Värmlands län	6	0	0	1	7
Dalarnas län	0	0	3	2	5
Gävleborgs län	2	0	0	0	2
Västernorrlands län	1	1	0	4	6
Jämtlands län	1	0	0	1	2
Västerbottens län	3	0	0	0	3
Norrbottnens län	4	0	0	0	4
Summa	102	16	13	71	202

Vanligast är att man utökar lagringskapacitet för gödsel

De tre största insatstyperna ökad lagringskapacitet för gödsel, teknik för spridning och nedmyllning av stallgödsel samt rötrestlagring står sammanlagt för 88 av 102 beviljade ärenden. Totalt för dessa tre insatstyper har 30,5 miljoner kronor beviljats i stöd.

Tabell 11 Antal och beviljat stöd per typ av insats inom investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Typ av insats	Antal beviljade ärenden	Beviljat stöd (kronor)
Ökad lagringskapacitet för gödsel	47	15 234 730
Teknik för spridning och nedmyllning av stallgödsel	22	9 193 048
Rötrestlagring	19	6 113 302
Övriga insatser för att minska utsläpp av metan, lustgas eller ammoniak	7	1 462 194
Övergång från fast- till flytgödsel	4	826 832
Tak över gödselbrunn	2	428 000
Täckning av fastgödsel	1	340 000
Summa	102	33 598 106

Ökad lagringskapacitet för gödsel

Totalt har drygt 15 miljoner kronor beviljats för insatser inom ökad lagringskapacitet för gödsel. Investeringar i ökad lagringskapacitet gör att man kan sprida gödseln vid optimal tidpunkt och på så sätt nyttja växtnäringsämnen effektivare. Ökad kapacitet gör det möjligt att lagra mer gödsel vintertid. Dessutom kan transportererna av gödsel med traktor bli effektivare, vilket leder till att miljöbelastningen minskar. Flest gödselbrunnar har beviljats i Västra Götaland.

Teknik för spridning och nedmyllning av stallgödsel

Drygt 9 miljoner kronor har beviljats för insatser inom teknik för spridning och nedmyllning av stallgödsel. Exempel på olika tekniker som beviljats är:

- Myllningsramp för flytgödsel. Denna ska bidra till mindre kväveförlust, minskad lukt, minskat utsläpp av ammoniak samt högre foderkvalitet vid spridning på slättervall.
- Komplet släpplangsspridarutrustning bestående av spridarramp samt matarslang inkl. pump.
- Investering i N-sensor. Effekterna är mindre påverkan på miljön, ökad lönsamhet och därmed konkurrenskraftigare.
- Investering i ledningssystem för energieffektiv gödseltransport och spridning i fält.

Rörestlagring är vanligast inom växtodling

Drygt 6 miljoner kronor har beviljats i stöd för lagring av rörest. Här sker investeringar i gödselbrunnar för att kunna ta emot biogödsel. Flera av jordbruksföretagen anger i ansökan att det finns många fördelar med biogödsel. Inga växtnäringsämnen går förlorade under rötningen och slutprodukten blir gödsel med högt innehåll av mikroorganismer och humus. Dessutom har biogödsel en hög verkansgrad av kväve vilket minskar behovet av andra kvävegödselmedel och även risken för kväveutlakning på hösten. Lukten och mängden smittsamma mikroorganismer är också betydligt lägre i biogödsel jämfört med vanlig gödsel.

10 av 19 företag bedriver växtodling och totalt för samtliga företag hanteras 78 680 kubikmeter rörest per år. Ett växtodlingsföretag i Värmland hanterar 15 000 kubikmeter rörest per år. Annars ligger snittet för 19 beviljade ärenden på drygt 4 000 kubikmeter per år.

Tabell 12 Ärenden med rörestlagring fördelade per kategori inom investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Kategori	Antal beviljade ärenden	Kubikmeter rörester per år
Växtodling	10	45 600
Mjölproduktion	3	13 000
Övrig djurproduktion	3	10 080
Fjäderfäproduktion	2	7 000
Nötköttproduktion	1	3 000
Summa	19	78 680

Tak över gödselbrunn minskar ammoniakavgången

Drygt 3 miljoner kronor har beviljats till övriga insatser inom investeringar för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Några av insatserna handlar om investeringar i tak över gödselbrunn för att minska ammoniakavgången. Andra insatser kan vara att man bygger en gödselbrunn för att gå från fastgödsel till flytgödsel. Detta görs för att bättre ta tillvara kvävet och få en jämnare spridning av gödseln, och därigenom bedriva ett miljövänligare jordbruk.

38 procent har ekologisk produktion

De 38 procent av jordbruksföretagen som driver sin verksamhet ekologiskt har beviljats stöd med 12,3 miljoner kronor. Flest antal företag som bedriver ekologisk produktion finns inom mjölkproduktion. Västra Götaland är det län med störst andel ekologisk produktion och där har cirka 6 miljoner kronor beviljats.

94 procent bidrar till en effektivare energianvändning

94 procent anger i sin ansökan att de bidrar till en effektivare energianvändning genom sin investering, vilket är ett av programmets mer detaljerade mål. I tabell 13 redovisas uppgifterna, uppdelade per kategori. Alla kategorier visar en hög grad av energieffektivisering, vilket är positivt.

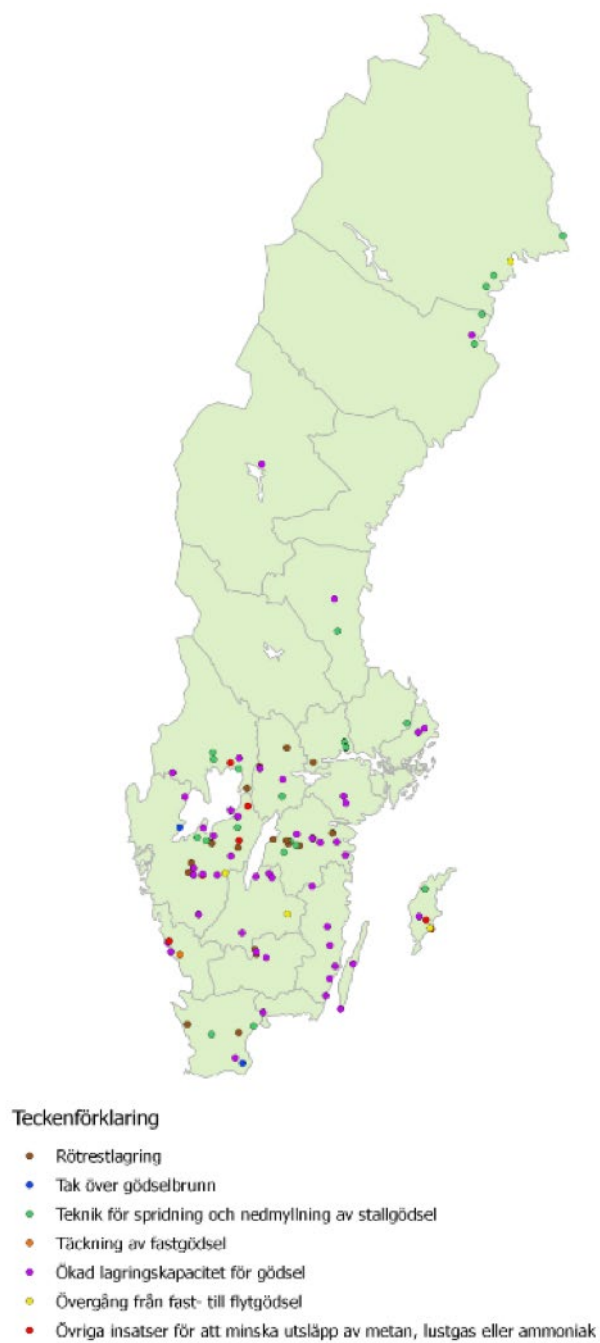
Tabell 13 Effektivare energianvändning fördelat per kategori inom investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Kategori	Ja, antal	Nej, antal	Totalt	Procentandel, ja-svar
Fjäderfäproduktion	5	1	6	83
Grisproduktion	12	0	12	100
Mjölkproduktion	47	3	50	94
Nötköttproduktion	18	1	19	95
Växtodling	9	1	10	90
Övrig djurproduktion	5	0	5	100
Summa	96	6	102	94

Här är exempel på energibesparande åtgärder inom beviljade investeringar:

- minskade transporter
- energikrävande mineralgödsel behöver inte köpas in
- självfall istället för pumpning till brunn
- gödseln kommer att fraktas med lastbil vilket ger ett bättre resursutnyttjande och mindre miljöpåverkan
- genom att använda matarslangsspridning minskas användningen av fossila bränslen då man inte behöver traktor för transporter och spridning
- genom att erhålla mer lagringskapacitet kan logistik samordnas för mindre dieselförbrukning

I kartan i figur 7 visas var i Sverige investeringarna har gjorts. Flera av dessa finns i Kalmar-trakten. Det finns även bälte mellan Västra Götalands län och Östergötlands län.

Figur 7 Antal beviljade ärenden inom investeringsstöd för att minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak

Förnybar energi inom jordbruket

Användningen av fossil energi bidrar negativt till klimatförändringar. Därför har EU satt upp mål för att öka andelen förnybar energi och samtidigt energieffektivisera.

Förnybar energi kommer från källor som hela tiden förnyas i snabb takt. Exempel på förnybar energi är vattenkraft, vindkraft, solenergi och bioenergi. Bioenergi är energi som framställs av biomassa som till exempel växter och växtdelar av olika slag. Eftersom biomassa kontinuerligt nybildas är bioenergi en förnybar energikälla. Sverige har mycket goda förutsättningar för produktion och användning av förnybar energi. Många av våra vattendrag används redan idag för produktion av vattenkraft, och en stor del av landets yta består av skog som kan förädlas till biobränslen.

Inom landsbygdsprogrammet kan man söka investeringsstöd till förnybar energi. Företag kan få stöd för att bygga en anläggning som producerar förnybar energi. Syftet med stödet är att öka tillgången till och användningen av förnybar energi. Företag inom jordbruk-, trädgård- eller rennäring kan få stöd för att producera förnybar energi, både till eget företag och till försäljning. Stödet kan gälla:

- bioenergi (med bioenergi avses energi från biomassa)
- vindkraft
- solenergi
- vattenkraft
- jordvärme
- bergvärme

Även andra företag på landsbygden kan få stöd för att producera och sälja energi från:

- biobränsle
- biovärme
- bio-el
- biodrivmedel

De budgeterande utgifterna måste vara 100 000 kronor eller mer. Stöd lämnas med 40 procent av de utgifter som ger rätt till stöd.

Även andra åtgärder i programmet kan bidra till att förbättra klimatet eller öka användningen av förnybar energi även om det inte är det huvudsakliga målet. Resultatet av dessa redovisas i kapitlet Andra investeringar kan också bidra till målen inom förnybar energi och klimat.

Totalt har 67,6 miljoner kronor beviljats för investeringar inom stödet vilket är 47 procents budgetutnyttjande. Hittills har cirka 28 miljoner kronor betalats ut till sökande. Norrbotten, Västra Götalands, Jämtland och Skåne län har störst budget. Några län med lågt budgetutnyttjande är Norrbotten, Jämtland och Skåne som bara beslutat 6, 13 respektive 14 procent av sin budget. Uppsala, Östergötlands, Gotlands, Hallands och Värmlands län har i stort sett inga pengar kvar att besluta om. Två myndigheter som inte har beviljat så många ärenden ännu är Sametinget och Norrbottens län. I tabell 14 visas budget, beviljat stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd för respektive myndighet.

Tabell 14 Fördelade budget, beviljat stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd inom förnybar energi

Myndighet	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Stockholms län	5 288 460	5 483 171	88	1 940 936	37
Uppsala län	4 619 418	4 724 331	97	2 824 156	61
Södermanlands län	3 676 503	3 077 538	84	1 055 840	29
Östergötlands län	4 951 536	4 786 312	97	1 000 000	20
Örebro län	4 062 065	3 162 950	78	714 550	18
Västmanlands län	3 039 072	2 212 795	73	855 211	28
Jönköpings län	4 713 503	3 224 114	64	1 284 382	27
Kronobergs län	4 004 202	722 600	18	538 638	13
Kalmar län	4 762 821	3 795 384	78	2 485 452	52
Gotlands län	2 339 975	2 347 965	99	1 435 714	61
Blekinge län	2 464 384	1 659 626	67	1 018 621	41
Skåne län	10 002 260	1 681 551	14	546 665	5
Hallands län	4 653 572	4 563 878	97	2 188 057	47
Västra Götalands län	14 430 690	8 538 532	59	1 758 440	12
Värmlands län	5 597 600	5 660 400	99	3 094 603	55
Dalarnas län	6 975 587	1 285 033	17	537 397	8
Gävleborgs län	5 775 485	3 656 002	63	1 419 399	25
Västernorrlands län	6 167 920	1 440 818	22	408 538	7
Jämtlands län	11 485 573	1 661 652	13	966 394	8
Västerbottens län	10 154 342	2 728 867	27	1 130 251	11
Norrbottnens län	17 273 037	1 113 845	6	741 159	4
Länsstyrelsen summa	136 438 005	67 527 364	48	27 944 403	20
Sametinget	2 619 609	58 000	2		0
Summa	139 057 614	67 585 364	47	27 944 403	20

Hittills har 185 ärende beviljats men hela 199 ärenden har fått avslag. 101 ärenden är under handläggning. Östergötland, Kalmar, Halland, Västra Götaland är län med ett högt antal avslag. I tabell 15 visas ärenden per myndighet och beslutstyp för respektive myndighet. En förklaring till det höga antalet avslag är att budgeten för Östergötland, Kalmar och Halland i stort sett är nyttjad fullt ut. Västra Götalands län har många avslag för solenergi, se vidare avsnitt om solenergi.

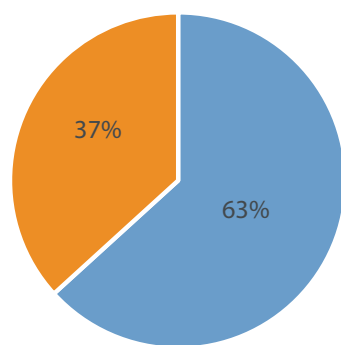
Tabell 15 Antal ärenden per myndighet och beslutstyp inom förnybar energi

Myndighet	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvísning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)
Stockholms län	7	5	3	6	21
Uppsala län	20	3	16	10	49
Södermanlands län	8	0	7	8	23
Östergötlands län	7	39	13	2	61
Örebro län	4	4	0	5	13
Västmanlands län	4	7	1	1	13
Jönköpings län	14	7	13	9	43
Kronobergs län	3	4	2	1	10
Kalmar län	7	23	2	0	32
Gotlands län	12	1	1	0	14
Blekinge län	7	0	2	0	9
Skåne län	4	7	9	9	29
Hallands län	7	17	0	1	25
Västra Götalands län	12	67	10	14	103
Värmlands län	10	3	2	8	23
Dalarnas län	8	3	0	7	18
Gävleborgs län	20	3	8	7	38
Västernorrlands län	4	1	0	6	11
Jämtlands län	10	0	2	1	13
Västerbottens län	9	2	2	1	14
Norrbottnens län	7	2	0	3	12
Länsstyrelsen summa	184	198	93	99	574
Sametinget	1	1	0	1	3
Jordbruksverket	0	0	0	1	1
Summa	185	199	93	101	578

63 procent av företagen ersätter fossil energi med förnybar energi

Inom investeringsstöd till förnybar energi är det 63 procent som går över från fossil till förnybar energi. Alla ersätter inte fossil energi utan det också handla om att ersätta en gammal biopanna med en ny. Ett annat exempel är att man ersätter delar av sin elförbrukning, vilket är vanligt förekommande inom investeringar av solceller. Investeringarna täcker oftast inte hela energibehovet i företaget.

Flest investerar i biobränslepannor, där växtodlingsföretagen har störst andel. Solenergi är också en vanligt förekommande investering. Där är fördelningen rätt lika mellan mjölkproduktion, nötköttproduktion och växtodling.

■ Ersätter fossil energi, 117 företag ■ Ersätter inte fossil energi, 68 företag

Figur 8 Antal beviljade ärenden som ersätter fossil energi med förnybar energi

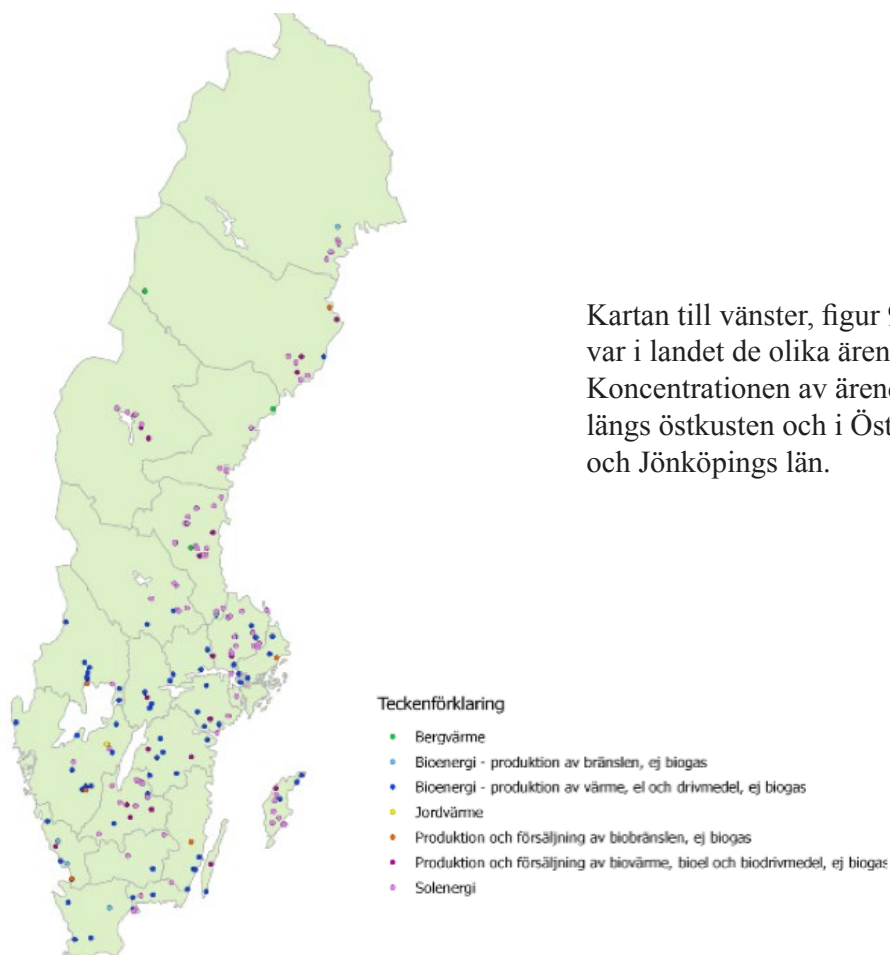
Olika typer av förnybar energi

Inom åtgärden kan man söka stöd för en rad olika typer av insatser. Det kan vara att man investerar i en biobränslepanna till sin torksilo för spannmål, solceller på stalltaket, bergvärme till nybyggnad av förråd till renskötsel företag, inköp av pelletspanna till sitt växthus, bygga lokaler för tillverkning av pellets med mera. I tabell 16 redovisas antal beviljade ärenden och beviljat stöd per kategori.

Tabell 16 Antal och beviljat stöd per kategori för olika typer av förnybar energi

Kategori	Antal beviljade ärenden	Kubikmeter rötrest per år
Bioenergi – produktion av värme, el och drivmedel, ej biogas	67	37 596 230
Solenergi	84	15 582 470
Produktion och försäljning av biovärme, bioel och biodrivmedel, ej biogas	19	7 214 867
Produktion och försäljning av biobränslen, ej biogas	6	3 545 603
Bioenergi – produktion av bränslen, ej biogas	5	2 694 878
Jordvärme	1	546 972
Bergvärme	3	404 344
Summa	185	67 585 364

Störst andel har kategorin Bioenergiproduktion av värme, el och drivmedel där 67 ärenden beviljats till ett belopp av 37,6 miljoner kronor. Flest beviljade ärenden finns inom solenergi. Nedan beskrivs de olika kategorierna.

Kartan till vänster, figur 9, visar var i landet de olika ärendena finns. Koncentrationen av ärenden är störst längs östkusten och i Östergötlands och Jönköpings län.

Figur 9 Fördelning av ärenden per kategori för olika typer av förnybar energi

Tabell 17 visar en indelning per verksamhet. Olika kategorier är kopplade till vilken typ av verksamhet företaget bedriver. Jordbruksverksamhet har flest antal ärenden samt beviljat stöd. Bioenergi och solenergi är de vanligaste insatserna.

Tabell 17 Antal och beviljat stöd per verksamhet/kategori för olika verksamheter inom förnybar energi

Verksamhet/kategori	Antal beviljade ärenden	Kubikmeter rötresten per år
Jordbruksverksamhet	147	50 774 744
Bioenergi – produktion av värme, el och drivmedel, ej biogas	60	34 488 453
Solenergi	82	14 457 147
Bioenergi – produktion av bränslen, ej biogas	3	1 482 800
Bergvärme	2	346 344
Rennäringsverksamhet	1	58 000
Bergvärme	1	58 000
Trädgårdsverksamhet	12	5 992 150
Bioenergi – produktion av bränslen, ej biogas	2	1 212 078
Bioenergi – produktion av värme, el och drivmedel, ej biogas	6	2 975 100
Solenergi	3	1 258 000
Jordvärme	1	546 972
Övrig verksamhet på landsbygden	25	10 760 470
Produktion och försäljning av biovärme, bioel och biodrivmedel, ej biogas	19	7 214 867
Produktion och försäljning av biobränslen, ej biogas	6	3 545 603
Summa	185	67 585 364

Bioenergi – produktion av värme, el och drivmedel, ej biogas

Inom kategorin så ska man vara ett jordbruks- trädgårds- eller rennäringföretag för att kunna söka stöd. Investeringen ska leda till produktion av värme och el för eget bruk. Totalt har 60 företag inom jordbruk och 6 företag inom trädgårdsverksamhet beviljats stöd om drygt 37 miljoner kronor. Inom jordbruk så finns det flest ärenden inom växtodling. Det man investerar i är olika typer av bränslepannor där den huvudsakliga råvaran för bränslet består av träflis, pellets eller halm. Ett stort antal växtodlingsföretag investerar i förnybar energi för att ge värme till bland annat spannmålstorken på gården.

Tabell 18 Antal och beviljat stöd per kategori för bioenergi – produktion av värme, el och drivmedel, ej biogas

Kategori	Antal beviljade ärenden	Beviljat stöd (kronor)
Växtodling	28	16 310 339
Fjäderfä	8	5 695 514
Gris	6	3 698 714
Nötkött	7	3 483 165
Växthusodling	5	2 461 260
Mjök	6	2 407 881
Övrig djurproduktion	4	1 943 080
Häst	1	863 600
Frilandsodling	1	600 000
Summa	66	37 463 553

84 ärenden har fått bifall inom solenergi

84 ärenden har fått bifall till ett belopp om cirka 15,7 miljoner kronor. 42 ärenden är under handläggning medan övriga 165 av olika anledningar inte har fått stöd, se sammanställning i tabell 19. De flesta ansökningarna finns i Västra Götalands län. Det är noterbart att i stort sett alla ärenden i Västra Götalands län har fått avslag, skrivits av eller avvisats.

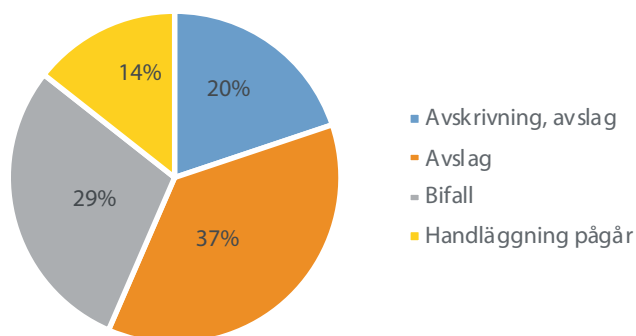
Tabell 19 Antal ärenden per beslutstyp för solenergi

Myndighet	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvísning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)
Stockholms län	1	3	2	2	8
Uppsala län	14	2	12	7	35
Södermanlands län	2	0	4	1	7
Östergötlands län	0	9	12	0	21
Örebro län	0	0	0	2	2
Västmanlands län	0	5	0	0	5
Jönköpings län	8	5	9	6	29
Kronobergs län	2	4	2	1	9
Kalmar län	0	16	0	0	16
Gotlands län	8	0	0	0	8
Blekinge län	4	0	1	0	5
Skåne län	0	4	2	0	6
Hallands län	0	8	0	0	8
Västra Götalands län	2	45	5	4	56
Värmlands län	1	0	0	1	2
Dalarnas län	6	3	0	6	15
Gävleborgs län	16	2	5	5	28
Västernorrlands län	3	0	0	3	6
Västerbottens län	3	0	2	2	7
Jämtlands län	8	0	1	1	10
Norrbottnens län	6	1	0	1	8
Länsstyrelsen summa	84	107	57	42	291
Sametinget	0	0	0	1	1
Summa	84	107	57	43	292

En tredjedel av ärendena har fått avslag

Det är en relativt stor andel ärenden som har fått avslag. Figur 10 visar att cirka en tredjedel har fått avslag. En förklaring är att Länsstyrelsen i Skåne län har angivit i sin handlingsplan att de inte kommer att ge stöd till solenergi. Även i Kalmar län och Västmanlands län har alla ärendena fått avslag. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har många avslag, trots att de angivet i sin handlingsplan att solenergi är ett prioriterat område. Förklaringen är att Länsstyrelsen under 2015 och 2016 har tillämpat beslutsomgångar, där stöd med högst poäng har blivit prioriterade och blivit beviljade stöd. Länsstyrelsen för fram att de ansökningar som kom in under 2015 och 2016 om solenergi inte kom upp i lika höga poäng som andra investeringar där som ledde till en direkt ersättning av fossil energi. Från 2017 har Länsstyrelsen i Västra Götalands län ändrat så att handläggning sker löpande så långt budgeten räcker. Alla ansökningar som kommer upp i minst 200 poäng blir beviljade stöd. Detta innebär att ansökningar med solenergi numera kan beviljas stöd. Slutligen finns ett antal avslag beroende på att vissa även har sökt och beviljats det statliga stödet för solceller hos Energimyndigheten. I dessa fall görs avslag för att undvika dubbelfinansiering.

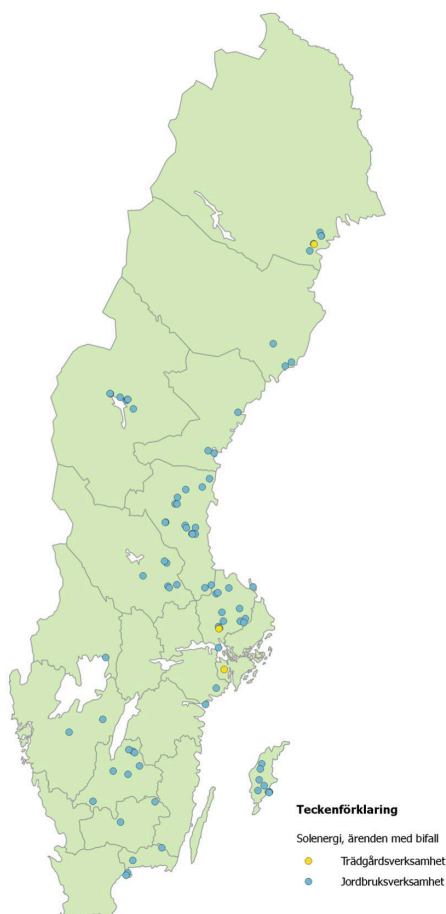
Solenergi

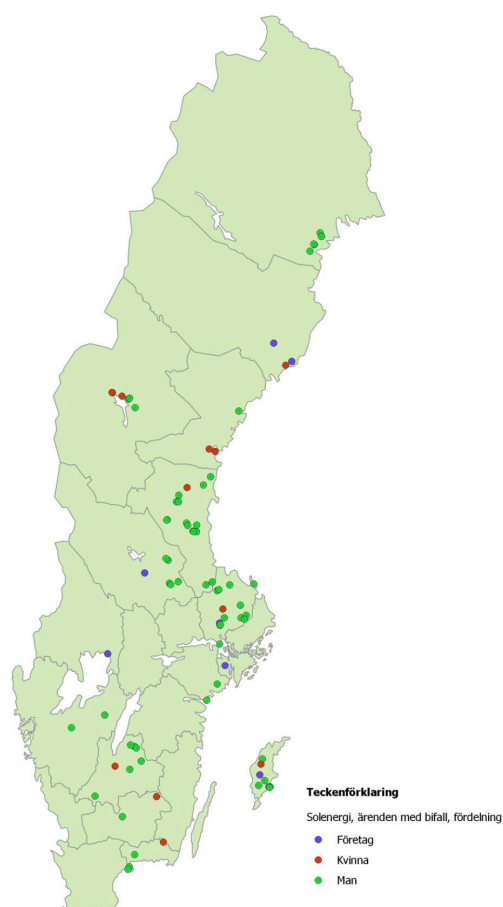
Figur 10 Fördelning av ärenden per beslutstyp för solenergi

Gävleborgs län har flest ärenden med bifall

De flesta ärenden som har fått bifall finns i de östra delarna (och i många fall nära kusten) av Sverige och runt de större sjöarna, se figur 11. Av de 85 ärendena avser tre trädgårdsverksamhet medan övriga 82 gäller jordbruksverksamhet, se figur 11. När det gäller fördelningen mellan typer av företag är åtta företag och 77 fysiska personer, varav 13 är kvinnor och 62 är män, se figur 12. Medelåldern för kvinnliga sökande är 47 år respektive 57 år för män. Den yngsta som söker stöd är en kvinna på 32 år och den äldsta är en man på 79 år. 35 sökande (cirka 40 procent) anger att man ersätter fossil energi.

Figur 11 Fördelning av ärenden per verksamhet

Figur 12 Fördelning av ärenden per kön

I Stockholms län har man lägst genomsnittspoäng för att bevilja stöd

Det är relativt stora skillnader mellan länen gällande utfallet av poäng för de ansökningar som har beviljats stöd. I Stockholms län har en ansökning med 210 poäng fått stöd. I Södermanlands län hade de två bifallsärendena 460 respektive 480 poäng. Den lägsta genomsnittliga poängen för att få stöd finns i Stockholms län (210 poäng) och den högsta i Södermanlands län med 470 poäng. Genomsnittet för riket är 288 poäng.

Tabell 20 Poäng för urvalskriterier fördelat per län för solceller

Länsstyrelse	Minsta poäng	Högsta poäng	Genomsnittspoäng
Stockholms län	210	210	210
Uppsala län	290	450	367
Södermanlands län	460	480	470
Jönköpings län	240	400	309
Kronobergs län	290	320	305
Gotlands län	240	380	279
Blekinge län	280	300	295
Västra Götalands län	270	320	295
Värmlands län	300	300	300
Dalarnas län	230	330	253
Gävleborgs län	270	350	313
Västernorrlands län	240	270	250
Jämtlands län	250	320	285
Västerbottens län	290	390	330
Norrbottnens län	230	350	288
Summa	210	480	288

Bioenergi – produktion av bränslen

Om man har ett jordbruks, trädgårds- eller rennäringsföretag kan man söka stöd för investeringar som innebär att man producerar någon form av bränslen för bioenergi. Totalt har 5 ärenden beviljats inom kategorin.

Tabell 21 Fördelning av ärenden per kategori inom bioenergiproduktion av bränslen

Kategori/underkategori	Antal beviljade ärende	Beviljat stöd (kronor)
Flis	2	282 800
Pellets, briketter	2	1 212 078
Övrigt biobränsle	1	1 200 000
Summa	5	2 694 878

Här ges exempel på investeringar:

- Investering i produktion av bioenergi, byggnation av lokal för ved, flisproduktion och pelletsproduktion.
- Byggnation och inköp av utrustning som skall ge möjlighet att få fram biodiesel på gårdsnivå som kommer att ersätta inköpt fossil diesel. Förädling kommer att ske från rester som blir från proteinframställningen till djuren.

Bergvärme och jordvärme

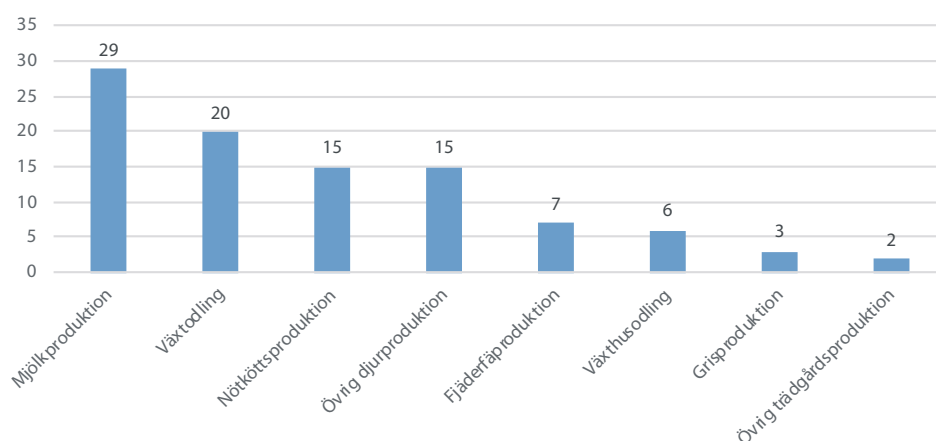
4 ärenden har beviljats stöd inom bergvärme (3) och jordvärme (1). Investeringar i bergvärme avser två ansökningar i jordbruk och ett i rennäring. Alla ansökningar är i norra Sverige. Investeringen i jordvärme görs i ett trädgårdsföretag, där man byter från uppvärmning med olja och ved till jordvärme i växthus.

Övriga energikällor

Inga ansökningar har beviljats inom övriga energikällor. Andra energikällor är till exempel vindkraft och vattenkraft.

Energirådgivning till jordbruksföretag

Om företagen vill ha bättre koll på sin energianvändning och samtidigt minska kostnaderna för energin så finns det hjälp att få. Jordbruksföretag kan få stöd för energirådgivning antingen genom Greppa Näringsens rådgivningsmodul Energikollen eller genom Energimyndighetens stöd för energikartläggning. När man söker investeringsstöd i landsbygdsprogrammet så får man i ansökan om stöd en fråga om man har fått energirådgivning eller inte. Inom investeringsstöd till förnybar energi, så har **52 procent av jordbruksföretagen som beviljats stöd fått energirådgivning**. Störst antal företag som använder sig av energirådgivning finns inom mjölkproduktion och växtodling. Figur 13 visar antal ärenden per kategori, där den sökande har tagit hjälp av energirådgivare.

Figur 13 Antal beviljade ärenden där kunden tagit hjälp av energirådgivare

Investeringar i förnybar energi – Annat företag på landsbygden

Företag som inte är verksamma inom jordbruk-, trädgård- eller rennärning kan också söka stöd inom förnybar energi. Företagen får omsätta högst 10 miljoner euro och ska ha mindre än 50 anställda. Stöd kan sökas för att producera och sälja energi från bio-bränsle, biovärme, bioel eller biodrivmedel. Man får inte stöd för att endast producera energi för eget bruk eller i den egna verksamheten. Följande kategorier är riktade till övriga verksamheter på landsbygden.

Analysen visar att det är svårt för den sökande att placera sin investering i rätt kategori. Eventuellt bör en översyn göras för att förbättra informationen till den sökande gällande de val som görs i e-tjänsten för ansökan om stöd.

Produktion och försäljning av biovärme, bioel och biodrivmedel, ej biogas

Inom kategorin ska man som företag både producera och sälja överskottsel eller värme. Totalt har 19 företag fått sina ärenden beviljade. I 18 fall av 19 så är företaget ett jordbruks- eller trädgårdsföretag.

Tabell 22 Antal ärenden fördelat på typ av investering för produktion och försäljning av biovärme, bioel och biodrivmedel, ej biogas

Typ av investering	Antal beviljade ärende	Beviljat stöd (kronor)
Biobränslepanna	8	4 241 988
Solenergi	9	1 686 879
Vattenkraft	1	1 000 000
Bergvärme	1	286 000
Summa	19	7 214 867

Några exempel på investeringar:

- Investerar i en flispanna med tillhörande utrustning för värmeproduktion till fastigheten men och till närliggande fastigheter. Investeringen omfattar även kulvertar och distributionssystem.
- Installation av en halmeldad panna till att värma växthusen med, istället för att elda med olja. Gräver också kulvert till ladugården för att värma vatten och till personalutrymmen och gräva kulvert till grannfastigheten för att sälja värme dit.

Produktion och försäljning av biobränslen, ej biogas

Investeringen innebära att man producerar biobränslen till försäljning. Företagen kan producera allt från flis, ved, pellets, briketter med mera. Totalt har 6 företag fått sina ärenden beviljade av dessa är 4 företag ett jordbruksföretag.

Exempel på vilka typer av investeringar som görs:

- Ett lokalt värmeverk i Västra Götaland levererar värme genom eldning av flis till kommunens offentliga byggnader, skola, servicehus, idrottshall, samt till kyrkan och håller på att under hösten 2015 koppla in ytterligare ett 50 tal villafastigheter till värmeverket.
- Investering i ytterligare en pelletspress för att kunna möta efterfrågan på nya marknader, främst riktat mot processvärme inom industrin där vi ser stora tillväxtpotentialer.

Gårdsbaserad biogas

I Sverige finns i dag drygt 50 gårdsanläggningar med biogas. Med en gårdsbaserad biogasanläggning kan man bli självförsörjande på både värme och el. På köpet får man rötresten, som är ett värdefullt gödselmedel. För en ekologisk lantbrukare kan rötresten göra det möjligt att sluta gårdens kretslopp. Dock får man inte röta animaliskt avfall om rötresten ska användas på ekologiska odlingar.

Biogas kan användas på många sätt. Gasen kan brännas i brännare eller motorer och användas för produktion av värme och elektricitet. Uppgraderad biogas kan användas som fordonbränsle.

Inom landsbygdsprogrammet kan man söka investeringsstöd om man vill bygga en anläggning för produktion och användning av gödselbaserad biogas, uppgraderingsanläggning eller bygga en anläggning för rötresthantering. Syftet med stödet är att öka tillgången till och användningen av förnybar energi.

Det går att söka stöd om man har ett företag på landsbygden som bedriver annan verksamhet än jordbruksverksamhet och om företaget omsätter högst 10 miljoner euro och har färre än 50 anställda eller att man vill bredda sin jordbruksverksamhet och vill producera gödselbaserad biogas.

Tabell 23 Budget, beviljade stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd per län inom investeringsstöd till gödselbaserad biogas

Myndighet	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Östergötlands län	1 294 392	1 294 392	99	1 284 998	99
Jönköpings län	4 925 880	4 925 880	100	524 310	11
Kronobergs län	2 142 000	2 117 760	99	1 156 571	54
Kalmar län	2 036 258	2 036 258	98	533 844	26
Blekinge län	1 790 698	1 790 698	100	0	0
Skåne län	4 530 342	4 530 342	100	543 998	12
Hallands län	13 348 771	13 348 771	100	4 585 000	34
Västra Götalands län	3 116 400	2 736 400	88	368 400	12
Jämtlands län	1 617 160	1 617 160	81	1 304 941	81
Länsstyrelsen summa	34 801 901	34 397 661	98	10 302 062	30
Jordbruksverket	183 003 068	0	0	0	0
Summa	217 804 969	34 397 661	16	10 302 062	5

Budgeten för biogasstödet är nationell och avropas från Jordbruksverket. Drygt 34 miljoner kronor är beviljade av totalt 218 miljoner. Det motsvarar 16 procent av budgeten. Anledningen till det låga utnyttjandet kan bero på flera saker. Det låga utnyttjandet av pengar för biogas kan bero på ett mycket ambitiöst uppsatt mål från början, en bransch som har problem med lönsamheten, konkurrens med annat stödsystem (Klimatklivet) samt något osäkra politiska spelregler. Lönsamhetsproblemen beror bland annat på låga el- och oljepriser, import av utländsk subventionerad gas samt ett stödsystem som inte anses tillräckligt långsiktigt.

Totalt har det beviljats 26 ärenden inom stödet, 4 avslag och 8 avskrivningar eller avvísningar. Under handläggning pågår finns det 19 ärenden. Fördelning av ärenden per län visas i tabell 24.

Tabell 24 Antal ärenden per län inom investeringsstöd till gödselbaserad biogas

Länsstyrelse	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvisning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)
Blekinge län	1	0	0	1	2
Hallands län	5	2	0	3	10
Jämtlands län	5	0	0	0	5
Jönköpings län	4	0	1	0	5
Kalmar län	2	2	4	4	12
Kronobergs län	2	0	1	1	4
Skåne län	2	0	1	1	4
Södermanlands län	0	0	0	3	3
Uppsala län	0	0	0	1	1
Västernorrlands län	0	0	0	1	1
Västra Götalands län	4	0	1	4	9
Östergötlands län	1	0	0	0	1
Summa	26	4	8	19	57

10 nya biogasanläggningar i landet

Totalt har 10 nya biogasanläggningar beviljats stöd till ett belopp av drygt 14 miljoner kronor. I Jönköpings län har tre lantbruksföretag beviljats stöd i nya biogasanläggningar där samtliga har mjölkproduktion som primärproduktion. Den driftsinriktning som är mest representerad bland de som investerar i biogas är just företag med mjölkproduktion.

Ett lantbruksföretag i Halland har beviljats drygt 6 miljoner kronor för att investera i en ny efterrötkammare med större generator, utökat gaslager m.m. Andra ombyggnader kan vara att man uppgraderar kompressorn, investerar i hård- eller mjukvara för att kunna fjärrövervaka och styra biogasanläggningen från annan plats, investerar i elverk för att öka gårdens självförsörjandegrad på el och värme.

Rötrestlagring har en större andel ärenden under delåtgärden ”investeringsstöd för att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak” än vad som beviljats inom investeringar till biogas.

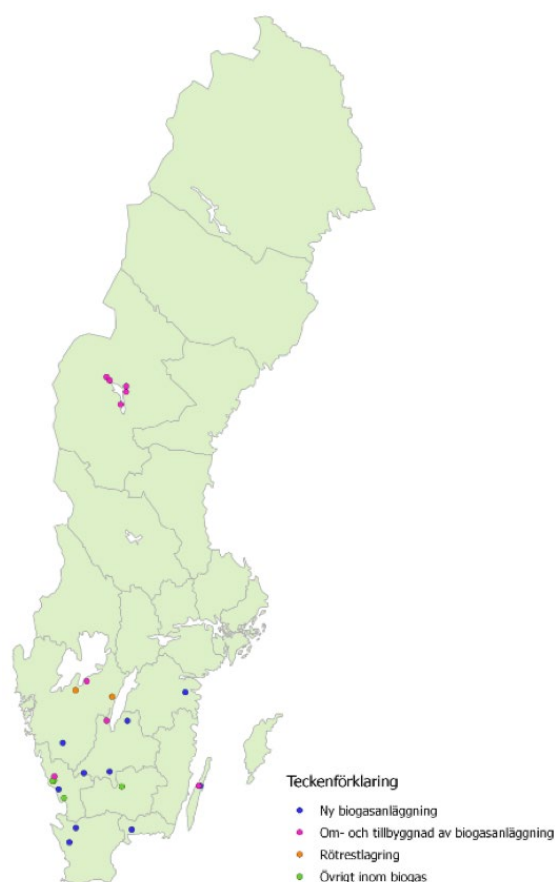
Ett exempel på investeringar som finns under Övrigt inom biogas är där rötresten separeras från fiberfraktionerna och därefter torkas och hygieniserar fiberna. Detta material kan sedan användas som strö till nötkreatur.

Några företag som fått bifall är inte jordbruksföretag utan bedriver biogasproduktion med gödsel från omkringliggande gårdar.

Inom investeringsstöd till gödselbaserad biogas har 15 av 26 företag angett i sin ansökan om stöd att man haft energirådgivning.

Tabell 25 Beviljade ärenden fördelat per typ av insats och län inom investeringsstöd till gödselbaserad biogas

Typ av insats per län	Antal beviljade ärende	Beviljat stöd (kronor)
Ny biogasanläggning	10	14 586 312
Jönköpings län	3	4 685 880
Skåne län	2	4 530 342
Blekinge län	1	1 790 698
Östergötlands län	1	1 294 392
Hallands län	1	1 105 000
Västra Götalands län	1	600 000
Kalmar län	1	580 000
Om- och tillbyggnad av biogasanläggning	10	12 277 189
Hallands län	1	6 203 771
Jämtlands län	5	1 617 160
Västra Götalands län	1	1 600 000
Kalmar län	1	1 456 258
Kronobergs län	1	1 160 000
Jönköpings län	1	240 000
Rötrestlagring	2	536 400
Västra Götalands län	2	536 400
Övrigt inom biogas	4	6 997 760
Hallands län	3	6 040 000
Kronobergs län	1	957 760
Summa	26	34 397 661

10 nya biogasanläggningar har beviljats stöd och samtliga ligger i södra delarna av landet.

I ett kluster kring Östersund satsar företagen på att utveckla redan befintliga anläggningar.

Figur 14 Antal beviljade ärenden inom investeringsstöd till gödselbaserad biogas

Biogas, ej gödselbaserad

För investeringar inom biogas som inte är gödselbaserad har det bara kommit in ett ärende (2018). Ärendet är under handläggning i Örebro län. Investeringen handlar om en uppgraderingsanläggning för byggnation av biobränslecentral för uppvärmning av ladugård samt övriga ekonomibyggnader på gården, eventuellt på framtiden även spannmålstorkning.

Kompetensutveckling och rådgivning inom förnybar energi och klimat

Syftet med kompetensutveckling och rådgivning är att öka kompetensen hos verkssamma på landsbygden och på det sättet bidra till att nå målen med landsbygdsprogrammet.

Kompetensutveckling och rådgivning delas in i fyra olika stöd:

- kompetensutveckling, som kurser och utbildningar (delåtgärd 1.1)
- demonstrationer och information (delåtgärd 1.2)
- rådgivning (delåtgärd 2.1)
- fortbildning av rådgivare (delåtgärd 2.3)

Företag, organisationer, myndigheter och föreningar som vill anordna kompetensutveckling i olika former kan söka stöd vid så kallade utlysningar. Landsbygdsföretagare kan inte söka stöd för egen kompetensutveckling eller rådgivning. De kan däremot ta del av både kompetensutveckling och rådgivning som ordnas.

Inom kompetensutveckling och rådgivning finns ingen specifik budget för fokusområde förnybar energi (5c) och fokusområde minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak (5d) utan insatser inom dessa fokusområden ingår som en del i den totala budgeten för all kompetensutveckling och rådgivning. Budgeten finns under fokusområde miljö till jordbruket (4abc). Det innebär att denna uppföljning endast omfattar en delmängd för kompetensutveckling och rådgivning.

Aktiviteter, inom fokusområde förnybar energi (5c), ska bidra till att öka kunskaperna om och stimulera användning av klimat- och energieffektiva tekniker och metoder. Det kan vara aktiviteter för att öka kunskapen om energieffektivisering eller produktion och användning av förnybar energi. Det kan också handla om hur företagen kan bidra till ett mer resurseffektivt jordbruk genom ökad användning av avfall, rest- och biprodukter till energi.

Aktiviteterna inom fokusområde minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak (5d) kan handla om allmän kunskapshöjning om kvävet och kolets kretslopp på gården, samt om åtgärder i växtodling och djurproduktion som ökar resurseffektiviteten och minskar övergödningseffekter i vatten och hav. Aktiviteterna syftar till att bättre anpassa utfodringen till husdjurens behov av näringsämnen och till att anpassa givorna av stall- och mineralgödsel till grödornas växtnäringsbehov. Detta minskar risken för förluster av ammoniak, lustgas och metan. Andra aktiviteter kan handla om att röta stallgödsel eller om att förbättra meterna för lagring och spridning av stallgödsel, även detta minskar avgång av ammoniak, lustgas och metan till luften.

23 miljoner kronor har gått till kompetensutveckling och rådgivning

De projekt som rör kompetensutveckling och rådgivning är ofta projekt som spänner över en lång tid. Totalt sett är det inte många projekt som har beviljats ännu. Det är 3 projekt inom kompetensutveckling och 4 projekt inom rådgivning. 23,3 miljoner kronor har beviljats i stöd. Av totalt 7 beviljade ärenden har endast 1 projekt inom demonstrationer och information slutredovisats.

- Exempel på projekt – Kompetensutveckling:
Jordbruksverket ska genomföra en nationell upphandling av kurser för lantbrukare/maskinförare i sparsam körning i hela Sverige, resurseffektiv primärproduktion och förnybar energi ur klimat- och hållbarhetssynpunkt och sprida den vidare till målgruppen.
- Exempel på projekt – Demonstrationer och information:
Syftet med detta projekt är att sammanställa befintlig kunskap och generera ny kunskap om energianvändning och energieffektivisering inom äggproduktionen i Sverige. Att få en uppskattning av hur stor energieffektiviseringspotentialen är i den svenska äggproduktionen och förmedla detta till branschen och lantbrukssverige i stort.
- Exempel på projekt – Rådgivning:
Projektet ska, genom att ge företag möjlighet att få enskild rådgivning om energiproduktion, skapa förutsättningar för en utveckling av en effektiv och hållbar produktion och användning av förnybar energi bland landsbygdsföretagen.
- Exempel på projekt – Fortbildning av rådgivare:
För att lantbruksföretagen ska kunna fatta beslut som gör det möjligt utveckla en konkurrenskraftig och hållbar produktion och användning av energi krävs stöd och ökad kunskap. Med hjälp av rådgivning kan vi bidra till att företagen får det beslutsunderlag de behöver men då behöver vi dels se till att det finns tillgång till rådgivare och vi behöver också se till att rådgivarna har den kompetens som krävs.

Det finns ingen särskild indikator för utfallet för kompetensutveckling respektive rådgivning när det gäller insatser inom prioritering 5. De insatser som genomförs ligger inom ramen för all kompetensutveckling respektive rådgivning som gäller för alla typer av åtgärder som genomförs. Än så länge så finns det inget utfall för kompetensutveckling respektive rådgivning inom prioritering 5.

Stöd för att bilda innovationsgrupper och för innovationsprojekt inom Europeiska innovationspartnerskapet, EIP

Om man som företag, organisation, förening, kommun, landsting, region eller andra myndigheter har en idé om en innovation som har stor betydelse för jordbruks-, trädgårds- eller rennäringen kan man söka stöd inom landsbygdsprogrammet. Resultatet av projektet ska komma till nytta för många och det är när nyheten kommit till användning eller efterfrågas på marknaden som det blir en innovation. Syftet med åtgärden är att skapa bättre kopplingar mellan forskningsresultat, ny teknik och praktiskt arbete inom jordbruk, trädgård och rennäring för att få fram bra, praktiska och innovativa lösningar på gemensamma utmaningar inom olika områden.

Man kan söka två olika stöd inom EIP-Agri, stöd för att bilda en innovationsgrupp samt stöd för att genomföra ett innovationsprojekt.

Insatser inom förnybar energi och energieffektivisering

Handläggningen av ärenden sker på Jordbruksverket och därför finns bara en budgetpost. Budgeten ligger på drygt 19 miljoner kronor och hittills har bara 7,5 miljoner kronor beviljats.

Tabell 26 Budget, beviljat stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd inom förnybar energi och energieffektivisering

Myndighet	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Jordbruksverket	19 450 605	7 409 690	38	2 300 125	12

Det finns ingen uppdelning av budgeten mellan energieffektivisering och förnybar energi. Totalt har 25 ärenden beviljats och flest inom förnybar energi. Många nya grupper har bildats men det har fortfarande inte beviljats stöd till mer än 3 projekt. Projekten handlar om mobil hygienisering och gödsel förädling inom biogas.

Tabell 27 Antal och beviljat stöd per insatstyp inom förnybar energi och energieffektivisering

Typ av insats	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvissning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Energieffektivisering	5	2	14	3	24	370 000
Bilda grupp	5	2	14	1	22	370 000
Genomföra projekt	0	0	0	2	2	0
Förnybar energi	20	14	2	1	37	7 039 690
Bilda grupp	17	7	1	0	25	1 300 000
Genomföra projekt	3	7	1	1	12	5 739 690
Summa	25	16	16	4	61	7 409 690

Analysen av siffrorna ger vid handen att det är många projekt som avser att bilda grupp i förhållande till de som avser att genomföra projekt. En djupare studie föreslås för att ytterligare belysa orsaken till detta.

Det finns dock några projekt som är under handläggning, bland dem kan nämnas två projekt om totalt 8,5 miljoner kronor.

Insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Handläggningen av ärenden sker på Jordbruksverket och därför finns bara en samlad budget. Budgeten ligger på drygt 19 miljoner kronor och hittills har bara 3,9 miljoner kronor beviljats.

Tabell 28 Budget, beviljat stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd, för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Myndighet	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Jordbruksverket	19 425 275	3 938 112	20	1 073 197	6

6 ärenden har hittills fått sitt gruppbildningsstöd beviljat och 2 projekt har beviljats stöd inom jordbruk för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak.

Tabell 29 Antal och beviljat stöd per insatstyp, för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Typ av insats	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvisning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak	8	7	0	1	16	3 938 112
Bilda grupp	6	3	0	0	9	450 000
Genomföra projekt	2	4	0	1	7	3 488 112
Summa	8	7	0	1	16	3 938 112

Ett exempel på projekt som har fått stöd avser ett självrengörande golv till grisar bestående av en plastmatta med tillhörande avskrapare som ska bidra till att förbättra grisars närmiljö och minska antibiotikaanvändningen. Det medför också att avgången av ammoniak minskar.

Vi förslår en djupare studie för att ytterligare belysa orsakerna till antalet ”bilda grupp” jämfört med antalet genomförda projekt.

Även här finns några projekt som är under handläggning. Ett projekt som nämns omfattar drygt 1 miljon kronor.

Samarbete – Stöd till utveckling inom jordbruk, livsmedel och skogsbruk, samt pilotprojekt

Syftet med samarbetsåtgärden är att stödja samarbeten inom områden där den gemensamma nyttan av ett samarbete är stor för samhället men där incitamentet för en enskild aktör är för litet för att finansiera ett utvecklingsarbete. Samarbete är en viktig del i att stärka en hållbar utveckling över längre tid på landsbygden. Landsbygden kan inte erbjuda samma stödjande förutsättningar till företag och befolkning som i mer tätbefolkade områden. Projekten ska genomföras som helt nya samarbetsprojekt eller genom att pågående projekt samordnas för att nå synergieffekter.

Stödet söker man via utlysningar. En utlysning innebär att myndigheten som handlägger stödet informerar på sin webbplats när stödet går att söka, vilket område du kan söka stöd inom, vilka utgifter som ger rätt till stöd och vilka villkor som gäller med mera.

Myndigheter, kommuner, landsting, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan söka stöd till samarbeten. Även enskilda aktörer kan söka för pilotprojekt.

Insatser inom förnybar energi och energieffektivisering

Budgeten ligger hos Jordbruksverket och är på 11 miljoner kronor. Hittills har stöd beviljats om drygt 5 miljoner kronor. Stöd kan beviljas till projekt för att utvärdera och utveckla förnybar energi på landsbygden. Det kan vara teknik, metoder, processer och logistik inom hela bränsle-kedjan från råvara till färdig värme eller annat energislag. Stöd kan beviljas till projekt för att utveckla kunskap och teknik samt för att testa och utvärdera metoder och processer för en effektivare energianvändning. Det samma gäller för att öka tillgång till och användning av förnybar energi inklusive energi från rest-, biprodukter och avfall. Det kan både gälla bioenergi och annan förnybar energi som energi från vind, sol, jord, berg eller vatten.

Tabell 30 Fördelad budget, beviljat stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd för energieffektivisering och förnybar energi

Myndighet	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budget-utnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Jordbruksverket	11 000 000	5 026 115	46	417 712	4

Totalt har 6 samarbetsprojekt beviljats inom förnybar energi och energieffektivisering. Exempel på vad projekten handlar om:

- färdplan för effektivisering och egenförsörjning av energi i lantbruket – Färdplanen ska ge en strategi för de aktörer som jobbar med energifrågor i lantbruket och som de kan samlas kring för att dela erfarenhet och utveckla ett åtgärdsprogram.
- samverkan kring energigrödor, slam och aska i kretslopp
- pilotprojekt – förnybar energi och innovativa biobaserade råvaror
- förprojektering av Ångmaskin för lokal energiproduktion av biobränsle

Tabell 31 Antal och beviljat stöd per kategori för energieffektivisering och förnybar energi

Typ av insats	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvissning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Energieffektivisering	3	0	0	1	4	1 806 353
Förnybar energi	3	5	1	1	10	3 219 762
Summa	6	5	1	2	14	5 026 115

Insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Budgeten ligger hos Jordbruksverket och är på 17 miljoner kronor. Hittills har stöd beviljats om 10,7 miljoner kronor. Stöd kan beviljas till projekt för att utvärdera och utveckla produktion och användning av biogas på landsbygden. Stöd kan också beviljas till projekt som kan bidra till att minska utsläppen av växthusgaser och ammoniak från jordbruket.

Tabell 32 Fördelad budget, beviljat stöd, budgetutnyttjande och utbetalt stöd för insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Myndighet	Fördelad budget (kronor)	Beviljat stöd (kronor)	Budgetutnyttjande (procent)	Utbetalt stöd (kronor)	Utbetalt stöd av budget (procent)
Jordbruksverket	17 000 000	10 696 569	63	367 597	3

Totalt har 7 samarbetsprojekt beviljats för insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Exempel på vad projekten handlar om:

- minskad ammoniakavgång i värphönsstallar
- ökning av lantbruksbaserad biogasproduktion – uppföljning och teknikutveckling
- biokol för minskat utsläpp av ammoniak och växthusgaser på nötköttsgård med biogas
- återvätning av dikad torvmark i södra Sverige för klimatets skull

Tabell 33 Antal och beviljat stöd per kategori för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak

Typ av insats	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvissning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak	7	2	1	3	13	10 696 569
Summa	7	2	1	3	13	10 696 569

Genomförande av lokala utvecklingsstrategier samt samarbetsåtgärder inom lokalt ledd utveckling

Projekt inom förnybar energi och klimat går att söka inom följande delåtgärder, stöd till genomförande av insatser inom lokalt ledd utveckling och stöd till samarbetsprojekt inom lokalt ledd utveckling

Stöd till genomförande av insatser inom lokalt ledd utveckling

Syftet är att bidra till att uppfylla målen i utvecklingsstrategin och landsbygdsprogrammet. Projekten ska bidra till att stärka den lokala befolkningens tillgång till infrastruktur och förbättra levnadsvillkor, inklusive fritid och kultur och förutsättningar för attraktivt boende samt företagsutveckling. Vem som beviljas stöd avgörs av de prioriteringar och urvalskriterier som anges i den lokala utvecklingsstrategin. Stödmottagare kan vara myndigheter, kommuner, landsting, regioner, föreningar, andra organisationer och företag som söker stöd för att främja utvecklingen i ett lokalt utvecklingsområde.

Insatser inom förnybar energi

I tabell 34 redovisas de insatser som hittills har kommit in och beviljats stöd inom förnybar energi. Totalt har det beviljats stöd för 4,3 miljoner kronor.

Tabell 34 Antal och beviljat stöd inom förnybar energi

Leaderområde	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvísning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
MittSkåne Utveckling	1	0	0	0	1	1 398 775
Leader Mälardalen	1	0	0	0	1	870 028
Leader södra Bohuslän	2	0	0	0	2	708 600
LEADER Sydöstra Skåne	1	0	0	0	1	447 773
Leader Gute	4	2	1	0	7	327 954
Leader Stockholmsbygd	2	0	0	0	2	254 534
SydostLeader	1	0	0	0	1	200 000
Leader Östra Skaraborg	1	0	0	0	1	97 556
Lokalt ledd utveckling Halland	0	0	0	1	1	0
Summa	13	2	1	1	17	4 305 220

Tabell 35 visar vilka olika kategorier som finns representerade och här förekommer flest ärenden inom kategorin Annan förnybar energi.

Tabell 35 Antal och beviljat stöd per kategori inom förnybar energi

Kategori	Antal beviljade ärende	Beviljat stöd (kronor)
Annan förnybar energi	10	3 936 620
Bioenergi	2	268 600
Biogas, ej gödselbaserad	1	100 000
Summa	13	4 305 220

Inom kategorin Annan förnybar energi kan insatserna handla om kompetensutvecklingsprojekt, samarbetsprojekt men också investeringar. Några exempel är:

- testmodeller för biokolproduktion på Ödevata FiskeCamp
- solelkluster Sydöstra Skåne är ett samverkansprojekt som handlar om att kartlägga förutsättningarna och möjligheterna för att göra Sydöstra Skåne till Sveriges solcellstätaste region 2025
- projektet syftar till att genomföra en förstudie för möjliggörande att starta och driva bilpooler på Gotland baserad på lokal förnyelsebar energi
- förstudie om möjligheten att tillverka Vätgas/syrgas från överproduktion av el från våra vindkraftverk.

Insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak och energieffektivisering

I tabell 36 redovisas de insatser som hittills har kommit in och beviljats stöd för insatser för att minska växthusgaser och ammoniak samt energieffektivisering. Totalt har det beviljats stöd för cirka 7,2 miljoner kronor.

Tabell 36 Antal och beviljat stöd för insatser för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak samt energieffektivisering

Leaderområde	Bifall (antal)	Avslag (antal)	Avskrivning och avvisning (antal)	Handläggning pågår (antal)	Totalt inkomna ärenden (antal)	Beviljat stöd (kronor)
Leader Gute	2	0	2	1	5	537 222
Leader Gästrikebygden lokalt ledd utveckling	1	0	0	0	1	736 892
Leader Linné Småland	0	0	0	1	1	0
LEADER Mellansjöländet	0	0	0	1	1	0
Leader Mälardalen	1	1	0	0	2	231 580
Leader Nedre Dalälven 3	0	0	0	1	1	0
Leader Närheten	2	0	0	0	2	2 222 992
Leader Sjuhärad	1	0	1	0	2	400 000
Leader södra Bohuslän	2	0	0	3	5	1 314 820
Leader Västra Småland	1	0	0	0	1	330 195
Leader Östra Skaraborg	1	0	0	0	1	152 192
Skånes Ess	1	0	0	0	1	980 478
Utveckling Hälsingebygden	1	0	0	0	1	284 105
Summa	13	1	3	7	24	7 190 476

Tabell 37 visar vilka olika kategorier som finns representerade och här förekommer flest ärenden inom kategorin Energieffektivisering.

Tabell 37 Antal och beviljat stöd inom energieffektivisering och gödselbaserad biogas

Kategori	Antal beviljade ärende	Beviljat stöd (kronor)
Energieffektivisering	11	6 758 896
Gödselbaserad biogas	2	431 580
Summa	13	7 190 476

Inom kategorin energieffektivisering har 11 ärenden beviljats. Insatserna kan vara både kompetensutvecklingsprojekt, investeringar och samarbetsprojekt för att minska energianvändningen. Några exempel är:

- utveckla och etablera en ekologisk byggteknik baserad på halmbalar. Målen är att minska energibehov för att bygga ett lågenergi-/ passivhus. Vidare mål är att skapa ett nätverk kring denna byggteknik.
- förstudie Energiomställning – grönt näringsliv på Gotland
- utveckling av befintligt elljus- och skidspår Byte till LED-belysning, utbyte av dåliga armaturstolpar yttre slinga

Inom gödselbaserad biogas har två olika projekt beviljats stöd av förstudiekaraktär.

- Ett projekt inom Leader Närheten i Värmland och är en del av en större insats där en biogasanläggning ska uppföras. Projektet syftar bl.a. till att ta fram underlag och förarbete för att sedan kunna få det nödvändiga miljötillståndet som mycket av projektet vilar på. Vidare ingår även projektledning och mobilisering för den övergripande insatsen. Företaget har som affärsplan att producera biogas från gödsel, vall om möjligt och matavfall. Biogödseln är tänkt att gå tillbaka till lantbrukarna för att få ett bättre gödselmedel och minska beroendet av gödselmedel inom konventionell och ekologisk odling. Biogasen ska uppgraderas till fordonsgas och säljas till andra.
- Det andra projektet handlar om att undersöka förutsättningarna för en ekologiskt hållbar och ekonomiskt lönsam produktion av biogas från lantbrukets gödsel. Denna är belägen inom Leader Mälardalen.

Stöd till samarbetsprojekt inom lokalt ledd utveckling

Syftet är skapa utveckling i området genom att utbyta erfarenheter, lära och inspireras av varandra eller utveckla innovativa lösningar. Vem som beviljas stöd avgörs av de prioriteringar och urvalskriterier som anges i den lokala utvecklingsstrategin. Insatserna ska stärka den lokala befolkningens tillgång till infrastruktur och förbättra levnadsvillkor inklusive fritid och kultur och förutsättningar för attraktivt boende och företagsutveckling inom det egna området i de utvecklingsområden som omfattas av samarbetsprojektet. Stöd kan lämnas till myndigheter, kommuner, landsting, regioner, föreningar, andra organisationer och företag som söker stöd för att främja utvecklingen i ett lokalt utvecklingsområde.

Insatser inom förnybar energi och klimat

Inom förnybar energi och klimat finns bara ett ärende som fått bifall och det har beviljats i Leader Gute om ett stöd på drygt 900 000 kronor.

Projektet har för avsikt att skapa en arena för internationellt samarbete, där utbyte av kunskap och erfarenhet kan ske. Man ska också ta fram en ”gör-det-själv” handbok. Denna handbok ska kunna vara ett verktyg för gårdar och hushåll som vill bygga och installera småskaliga anläggningar för hållbar och förnyelsebar energi. I isolerade områden är ofta utbyggnad av elnät ekonomiskt olönsamma. Så kallade ”off-grid”-lösningar (att man inte uppkopplad till elnätet) är en alternativ lösning. Förnyelsebar energiframställning kan ge förutsättning för ett hållbart och kostnadseffektivt alternativ till exempelvis dieselgeneratorer och andra fossila energislag som annars är det som finns till hands i sådana områden.

Andra investeringar kan också bidra till målen inom förnybar energi och klimat

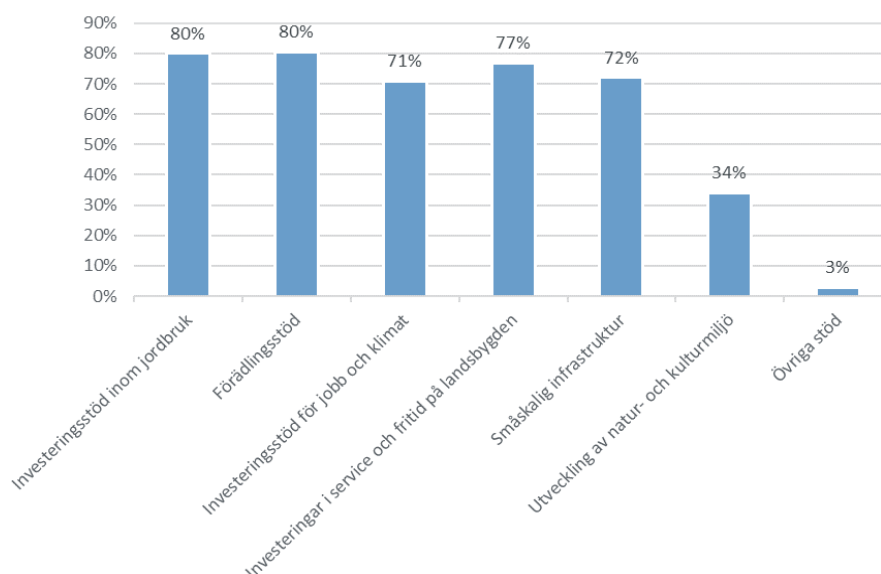
Det är viktigt att visa att landsbygdsprogrammet bidrar till andra mål än bara det som är huvudmålet med investeringen. Jordbruksverket gör därför en klassning av alla ärenden för att se om investeringen också bidrar till andra fokusområden. Klassningen används också för uppgifter som skickas till EU-kommissionen en gång om året. Vi kan inte rapportera några stödbelopp för just dessa insatser eftersom de oftast ingår i en större investering där stödbeloppet beräknas för hela investeringens utgifter.

Energieffektivisering en vanlig insats hos företagen

När man söker stöd för att investerar ett helt nytt djurstall eller investerar i sin lanthandel så har man i många fall redan tänkt till kring hur man även kan effektivisera energianvändningen. Dessa investeringar bidrar utöver sitt huvudsakliga mål även till målet effektivisera energianvändningen inom jordbruket, som finns i landsbygdsprogrammet.

Figur 15 omfattar de åtgärder där det är möjligt att göra en investering eller projekt där energibesparande insatser kan förekomma i någon grad. Som exempel kan nämnas att startstödet inte direkt bidrar till energieffektivisering som en del av åtgärden. Övriga stöd består av kompetensutveckling, rådgivning och samarbetsåtgärder. För dessa stöd är andelen energieffektivisering av förklarliga skäl låg, men projekt av den karaktären förekommer.

Utifrån uppgifter i ansökan om stöd är andelen energieffektivisering över 70 procent för investeringar inom investeringsstöden till jordbruk, förädlingsstöd, investeringar till jobb och klimat, investeringar i service och fritid på landsbygden samt småskalig infrastruktur.

Figur 15 Andel energieffektivisering per totalt beviljade ärenden inom respektive åtgärder där energibesparande insatser kan förekomma

Exempel på insatser som gjorts:

- minskade transporter, är speciellt vanligt inom jordbruket
- självventilerade stallar och belysning med LED-lampor för låg energiförbrukning
- återvinning av värme i mjölkkyllningen
- ny teknik med ljus, ventilation och utgödsling kommer att ge lägre energiförbrukning
- värmeåtervinning vid pastörisering o kylning, till varmvatten samt värme till lokalen
- investeringen i förpackningsmaskinen är modern och el/tryckluftsdreven vilket är mycket energieffektivt
- mer volym på samma anläggning
- energisnålare maskiner
- energisnålare kyl/fris/spis/fläkt
- ventilationen återvinner värme från köket, kylaggregaten är vätskekylda och där vill vi återvinna värme
- isolering, byte av fönster samt installation av värmepump
- nya LED lysrör och kyldiskar med dörrar
- den ventilerade luften tillvaratas genom värmeväxlare
- dieselelverkskraft ersätts med solenergi
- montera LED-armaturer som sänker belysningsstyrkan nattetid
- kortare avstånd för sjötransporter, i synnerhet sjuktransporter

När det gäller möjligheten till uppföljning så är det viktigt att specificera uppgifterna på rätt nivå. Det en avvägning av hur mycket information den sökande ska lämna och möjligheten att följa upp. Eftersom målen med förnybar energi och klimat är viktiga bör Jordbruksverket se över de frågor som ställs till de sökande för att kunna förbättra uppföljningen och därmed redovisningen av dessa viktiga frågor. Detta även med tanke på att det i kommande program sannolikt kommer att vara ytterligare fokus på förnybar energi och klimat.

Investeringsstöden till jordbruket bidrar till minskade utsläpp av växthusgaser och ammoniak

När man exempelvis söker stöd för att investera i ett helt nytt djurstall eller bygga om sitt stall så kan man i samma ansökan även söka stöd för en gödselvårdsanläggning eller andra insatser som minskar utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Investeringen bidrar då utöver sitt huvudsakliga mål att stärka konkurrenskraften inom jordbruket även till att minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och ammoniak, som finns som mål i landsbygdsprogrammet.

I tabell 38 visas fördelningen av antal beviljade ärenden och de klassificeringar som gjorts per ärende för investeringsstöd för ökad konkurrenskraft.

Tabell 38 Antal beviljade ärenden för investeringsstöd till jordbruk för ökad konkurrenskraft

Kategori	Antal beviljade ärende
Nötköttsproduktion	163
Mjölkproduktion	95
Växtodling	25
Grisproduktion	18
Fjäderfäproduktion	10
Övrig djurproduktion	8
Frukt och bär	1
Summa	320

Inom djurproduktion är det vanligt att man söker stöd för att öka lagringskapaciteten för gödsel för att kunna sprida på åkrarna vid optimal tidpunkt. Andra insatser är att man går från fast-gödsel till flytgödsel, vilket gör att näringsämnena i gödseln tas till vara bättre. Ett annat exempel är att man investerar i tak över gödselbrunn.

Inom växtodling handlar insatserna ofta om att investera i en N-sensor. Via en N-sensor kan man variera giva utefter grödans behov, vilket leder till inte bara ekonomiska fördelar utan även minimerad miljöpåverkan. Täckdikning för hållbarare betesvallar och anläggning av fosfordamm är andra typer av investeringar som skett.

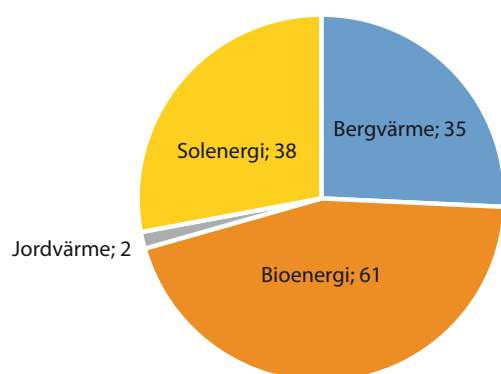
Målet i programmet mäts på antal djurenheter som finns på företag där investeringar görs för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak. Djuren beräknas bara i insatser där det **huvudsakliga** fokusområdet är 5d. Målet är 99 000 djurenheter.

För investeringar där den huvudsakliga investeringen **inte** är för att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak har en klassning gjorts av ärenden. Den omfattar knappt 85 000 djurenheter. Dessa räknas dock inte in i utfallet. Även om insatser inom delåtgärden Investeringsstöd till jordbruk inte räknas med i utfallet så bidrar de således mycket.

Nya energikällor men inte huvudmålet med investeringen

Inom ett antal olika åtgärder där huvudsyftet inte är investeringar inom förnybar energi så kan man ändå få stöd för sådana insatser. Om man gör större investeringar på sin jordbruksfastighet och samtidigt investerar i en bioenergipanna så kommer investeringen också och bidra till målet inom förnybar energi och klimat. Ett annat exempel är om en byaförening ansöker om stöd till nyinvestering av en bergvärmeanläggning, med huvudsyftet att bidra till förbättrad service, infrastruktur och en attraktiv landsbygd.

I figur 16 visas fördelningen av antal beviljade ärenden och de klassificeringar som gjorts per ärende.

Figur 16 Antal beviljade ärenden per kategori för förnybar energi, där huvudsyftet är något annat

Bioenergi

Störst andel har kategorin Bioenergi med totalt 60 beviljade ärenden. Den delåtgärd som är mest representerad är Investeringsstöd till jordbruk för ökad konkurrenskraft som har totalt 54 beviljade ärenden. 36 av dessa gäller insatser inom växtodling där man exempelvis gör investeringar i tork och lagring för spannmål samt installerar ny biopanna.

Tabell 39 Antal beviljade ärenden per delåtgärd/kategori för bioenergi

Delåtgärd/kategori	Antal beviljade ärende
Investeringsstöd till jordbruk för ökad konkurrenskraft	54
Växtodling	37
Nötköttsproduktion	5
Fjäderfäproduktion	4
Växthusodling	3
Grisproduktion	2
Mjolkproduktion	2
Blandad trädgårdsodling	1
Förädlingsstöd	1
Mejeriprodukter	1
Investeringsstöd för att skapa jobb	5
Partihandel	1
Restaurang, café, catering	1
Övrig tillverkning eller tjänst	3
Summa	60

Bergvärme

Flest antal investeringar som gäller bergvärme har delåtgärden Investeringsstöd för att skapa jobb samt Service och fritid på landsbygden som vardera har 14 beviljade ärenden. Inom Service på landsbygden så är det 7 dagligvarubutiker som installerat bergvärme, oftast på grund av att man idag har en gammal oljepanna eller ett annat uppvärmningsalternativ som är i dåligt skick. Andra inriktningar där det installeras bergvärme är fastigheter med inkvartering, restauranger och tillverkning där anledningen ofta är att behöver ett nytt värmesystem som är miljövänligt, ekonomiskt och lättskött.

Tabell 40 Antal beviljade ärenden per delåtgärd/kategori för bergvärme

Delåtgärd/kategori	Antal beviljade ärende
Investeringsstöd till jordbruk för ökad konkurrenskraft	2
Mjolkproduktion	1
Växtodling	1
Förädlingsstöd	1
Chark- och köttprodukter inklusive slakteri	1
Investeringsstöd för att skapa jobb	14
Inkvartering, boende	7
Restaurang, café, catering	2
Övrig tillverkning eller tjänst	5
Service och fritid på landsbygden	14
Bygdegårdar	1
Dagligvarubutiker	7
Drivmedel	2
Fotboll	1
Övriga föreningslokaler	3
Natur- och kulturmiljö	4
Annan kulturhistorisk byggnad	1
Hembygdsgård	1
Traditionell byggnad	1
Övriga kulturmiljöer	1
Summa	35

Solenergi

Solenergi är mest representerad i investeringsstöden både till jordbruket men också inom övriga verksamheter på landsbygden. Inom investeringar till service och fritid på landsbygden har 14 installationer av solenergi skett. Inom jordbruket är det några som planerar att använda solfångare för uppvärmning av varmvatten. Ett hotell planerar att installera solpaneler som i kombination med byggmetoder och teknik ska göra att hotellet ger ett överskott på energi som man sedan exempelvis kan nyttja till laddstolpar för elbilar. Ett allaktivitetshus där det finns gympagrupper, pingisgrupper, bågskytte, filmvisningar, revyer med mera installerar i solenergi för att bli självförsörjande på el och därmed säkerställa en billig kostnad för framtiden för driften.

Tabell 41 Antal beviljade ärenden per delåtgärd/kategori för solenergi

Delåtgärd/kategori	Antal beviljade ärende
Investeringsstöd till jordbruk för ökad konkurrenskraft	10
Mjolkproduktion	5
Nötköttsproduktion	3
Rennäring	2
Förädlingsstöd	1
Chark- och köttprodukter inklusive slakteri	1
Investeringsstöd för att skapa jobb	13
Detaljhandel	1
Häst inklusive hästturism	2
Inkvartering, boende	6
Restaurang, café, catering	1
Äventyr och upplevelser, annat	2
Övrig tillverkning eller tjänst	1
Service och fritid på landsbygden	14
Bygdegårdar	1
Dagligvarubutiker	7
Drivmedel	1
Övriga föreningslokaler	3
Övriga utomhusaktiviteter	2
Summa	38

Jordvärme

Två ärenden har beviljats där investeringen handlar om att installera jordvärme. Det ena ärendet gäller en utbyggnad av verkstadslokal med personalutrymmen samt förändring av uppvärmningssystem till jordvärme. Det andra ärendet handlar om en nybyggnation där verksamheten förädlar svenska frukter till dryck och tillhörande besöksverksamhet.

Bilaga – Kort om landsbygdsprogrammet 2014–2020

Landsbygdsprogrammet är ett verktyg för att nå målen för landsbygdspolitiken. Programmet innehåller satsningar i form av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden. Miljö, hållbar utveckling och innovation är prioriterat. Det övergripande målet om smart och hållbar tillväxt för alla finns i den gemensamma strategin Europa 2020.

Landsbygdsprogrammet 2014–2020 har en total budget på cirka 36 miljarder kronor. Det finansieras ungefär till hälften av Sverige och till hälften av EU. Den största delen, drygt 60 procent, går till miljö och klimat.

Landsbygdsprogrammet 2014–2020 innehåller 6 stycken så kallade prioriteringar, som anger vilka mål stöden och ersättningarna ska bidra till att nå. Målen handlar om miljö och klimat, konkurrenskraft inom jordbruk, trädgård, rennäring och skogsbruk samt utveckling av nya jobb på landsbygden.

Till varje prioritering finns tillhörande fokusområden, sammanlagt 18 stycken. Fokusområdena beskriver olika delar av prioriteringarna mer detaljerat. För det svenska landsbygdsprogrammet har regeringen valt att använda 15 av 18 fokusområden. Samtliga stöd och ersättningar i landsbygdsprogrammet bidrar till minst ett av de 15 fokusområdena.

Alla myndigheter som handlägger så kallade projektstöd, företagsstöd och miljöinvesteringar har tagit fram handlingsplaner. I handlingsplanerna ska de visa hur de genom sina prioriteringar bidrar till de mål som finns.

Det finns flera olika miljöersättningar samt ersättning till ekologisk produktion och för ökad djurvälstånd. Detta är ersättningar som betalas till lantbrukare som utför samhällstjänster för bättre miljö och klimat. Kompensationsstöd kan lantbrukare få för att de bedriver jordbruk i områden med sämre produktionsförutsättningar.

Dessutom går det pengar till lokalt ledd utveckling genom leadermetoden. Det är en metod för landsbygdsutveckling som innebär att utvecklingen utgår ifrån lokala behov och förutsättningar. Det är viktigt att människor som bor och verkar på landsbygden samarbetar för att driva på utvecklingen. Därför används metoden i landsbygdsprogrammet.

Publicerade utvärderingsrapporter

UTV18:4 *Hur kan vi utvärdera investeringsstödens effekter på jordbrukets och fiskets påverkan på näringsbalansen i vatten?*

UTV18:3 *Programmen och pengarna*

Resultat från landsbygdsprogrammet, havs- och fiskeriprogrammet samt regional- och socialfondsprogrammet 2018

UTV18:2 *Hållbar utveckling av fiskeområden – hur gick det?*

UTV18:1 *Utvärdering av stöd till utbyggnad av bredband*

UTV17:6 *Löpande lärande utvärdering av Landsbygdsnätverket*

UTV17:5 *What measures should be taken to improve conditions for Swedish Farmland Birds, as reflected in the Farmland Bird Index?*

UTV17:4 *Kvalitetsförändringar i ängs- och betesmarker med och utan miljöersättning*

UTV17:3 *Socioekonomiska effekter av fartygsskrotningar inom svenskt fiske*

Ex-post evaluation of the European Fisheries Fund (2007-2013)

Slututvärdering av fiskeriprogrammet 2007–2013

Publicerad av EU-kommissionen

UTV17:2 *Utvärdering av ESI-fondernas genomförande-organisationer i Sverige*

UTV17:1 *Kunskapsöversikt: Om förutsättningarna för utvärdering av resultat och effekter av bredbandsstöd i Sverige*

UTV16:6 *Bra vällersättning och kompensationsstöd*

Hur kan olika utformningar påverka jordbruket, miljön och samhällsekonomin?

UTV16:5 *Slututvärdering av det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013*

Delrapport IV: Synteser för en hållbar landsbygdsutveckling

Utvärdering av programmets samlade effekter

UTV16:4 *Slututvärdering av det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013*

Delrapport III: Utvärdering av åtgärder för landsbygdsutveckling

Axel 3: Förbättra livskvalitet på landsbygden

Axel 4: Leader – Genomföra lokala utvecklingsstrategier

UTV16:3 *Slututvärdering av det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013*

Delrapport II: Utvärdering av åtgärder för bättre miljö

UTV16:2 *Slututvärdering av det svenska landsbygdsprogrammet 2007–2013*

Delrapport I: Utvärdering av åtgärder för ökad konkurrenskraft

UTV16:1 *Biologisk mångfald i våtmarker som har anlagts med stöd från landsbygdsprogrammet*

UTV15:2 *Kompetens för utveckling?*

Utvärdering av kompetensutveckling i landsbygdsprogrammet 2007–2013

UTV15:1 *Vad behöver förenklas?*

Utvärdering av landsbygdsprogrammet samt havs- och fiskeriprogrammet

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)

E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se/utvärdering

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

UTV19:1

